

КАРАР

21.11.2022 ел

Менделеевск ш.
157

КАРАР

№

«Татарстан Республикасы
Менделеевск муниципаль районы»
муниципаль берәмлеге Уставын
раслау турында карар проекты
хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә

Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы Советы **КАРАР КЫЛДЫ:**

1. «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр кертергә һәм кушымта нигезендә расларга.

2. «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге уставын раслау турында муниципаль район Советы карары проектына керә торган тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркемен түбәндәге составта төзәргә:

Галиева Л.К. - Менделеевск муниципаль районы Советы рәисе урынбасары;

Карманов А.М. - Законлылыкны, хокук тәртибен һәм кеше хокукларын саклау буенча Менделеевск муниципаль районы Советының даими комитеты рәисе;

Царева Е.С. - Менделеевск муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлеге башлыгы;

Хикмәтуллина Р.А. - Менделеевск муниципаль районы Советының оештыру бүлеге башлыгы.

3. «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын раслау турында муниципаль район Советы карары проектына халыктан тәкъдимнәрне исәпкә алуның һәм кабул итүнең түбәндәге тәртибен билгеләргә:

Күрсәтмәләр, төзәтмәләр һәм тәкъдимнәр, Ф. И., туган елы, авторның өй адресы күрсәтмәсе белән, язма рәвештә кабул ителә.

Эш көннәрендә 8:00 дән 17:00 гә кадәр түбәндәге адрес буенча Менделеевск шәһ., Фомин ур. 7 й. эш төркеме кабул итә һәм килгән искәрмәләрне, төзәтмәләрне һәм тәкъдимнәрне исәпкә ала.

4. Гамәлдәге кануннар нигезендә 2022 елның 9 декабрендә 17.00 сәгатьтә Балалар сәнгать мәктәбендә Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы Советының 2018 елның 7 августындагы 158 номерлы карары белән расланган «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлегендә гавами тыңлауларны (жәмәгать фикер алышуларын) оештыру һәм үткәрү тәртибе турындагы нигезләмә нигезендә «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы проектын раслау турында гавами тыңлаулар уздырырга

5. Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат порталында әлеге карарны бастырып чыгарырга <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Менделеевск муниципаль районының рәсми сайтында www.mendeleevsk.tatarstan.ru «Норматив документлар» бүлегендә урнаштырырга.

6. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны законлылыкны, хокук тәртибен, кеше хокукларын һәм депутат этикасын үтәү буенча даими комитетка йөкләргә.

Совет рәисе

Р.И.Беляев

Татарстан Республикасы
Менделеевск муниципаль районы
Советының 2022 елның 21 ноябриннән
157 номерлы карарына кушымта

«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕНДЕЛЕЕВСК МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ

1 бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Муниципаль район һәм аның статусы

1. «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә муниципаль район статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы» (алга таба - муниципаль район) исеме.

2 статья. Муниципаль районның территориаль корылышы

1. Муниципаль район территориясе составына түбәндәге жирлекләр керә: муниципаль берәмлек - «Менделеевск шәһәре» муниципаль берәмлеге, Абалач авыл жирлеге, Бәзәкә авыл жирлеге, Бөрешле авыл жирлеге, Енабердино авыл жирлеге, Ижевка авыл жирлеге, Камай авыл жирлеге, Монаш авыл жирлеге, Монай авыл жирлеге, Иске Гришкино авыл жирлеге, Татар Чаллысы авыл жирлеге, Тихоново авыл жирлеге, Тойгуҗа авыл жирлеге, Турай авыл жирлеге.

2. Муниципаль район чикләре "Менделеевск муниципаль районы" муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 29-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасының 2005 елның 21 мартындагы Законы белән билгеләнгән.

3. Муниципаль районның чикләре муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан жирлекара характердагы мәсьәләләргә хәл итү өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук муниципаль районның бөтен территориясендә күрсәтелгән органнарга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып билгеләнде.

4. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору, муниципаль район халкының фикерен исәпкә алып, законнарда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы законы белән гамәлгә ашырыла.

3 статья. Муниципаль районның рәсми символлары

1. Районның үз гербы бар, ул тарихи, мәдәни һәм башка жирле традицияләргә, һәм үзенчәлекләргә чагылдыра.

2. Муниципаль район гербы тасвирламасы муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән раслана.

3. Муниципаль район гербын чыгару муниципаль район башлыгының һәм муниципаль район башкарма комитеты жетәкчесенә матбугат, бланк һәм башка рәсми документларында, муниципаль районның жирле үзидарә органнары фасадларында, муниципаль район Советының утырышлар залында, муниципаль район башлыгының эш кабинетларында һәм муниципаль район башкарма комитеты жетәкчесенә эш кабинетларында урнаштырыла. Муниципаль район гербын рәсми

рәвештә яңадан бастыруның башка очраклары муниципаль район Советы карары белән билгеләнә.

4. Муниципаль район гербы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве узарга тиеш.

4 статья. Муниципаль районда гражданнарның жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Муниципаль районда жирле үзидарә гражданнар тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда катнашу юлы белән, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы һәм башка органнары аша гамәлгә ашырыла.

Муниципаль район территориясендә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенен халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

2. Сайлау хокукына ия гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфай хәленә, дингә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә бертигез хокукларга ия.

3. Һәр граждан жирле үзидарә органнарына һәм муниципаль районның жирле үзидарәсе вазыйфай затларына турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары, әгәр законда башкасы каралмаган булса, муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында гражданнарның тулы һәм дәрәжә мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

5. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка муниципаль районны һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең аеруча әһәмиятле мәсьәләләре, социаль ташламалар, экологик вазгыять, ижтимагый тәртипне саклауның һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең торышы турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, әгәр алар законнарда каршы килсә, гражданнарның хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен бозсалар, муниципаль районның хокук актларына, органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затларының гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата судка шикәят белдерү хокукына ия.

5 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасы

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасына муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль районның башкарма комитеты, муниципаль районның контроль-хисап палатасы, әлегә Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

6 статья. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) муниципаль район бюджеты проектын төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) муниципаль районның жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәтне биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) муниципаль район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләренә электр һәм газ белән тәмин итүне оештыру;

5) муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеге, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән читтә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

6) муниципаль район чикләрендә жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру һәм халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

7) террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнашу;

8) муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, телләрен һәм мәдәниәттен үстерүгә, жирле аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкларның хокукларын гамәлгә ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру;

9) муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләр нәтижәләрен кисәтү һәм бетерү эшендә катнашу;

10) шәһәр һәм авыл торак пунктларыннан читтә муниципаль районнар чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итү;

10) муниципаль район территориясендә жәмәгать тәртибен саклауны муниципаль милиция тарафыннан оештыру;

11) муниципаль районның административ участогында эшләү өчен бина бирү, участок полиция уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә;

12) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирү;

13) әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру;

14) муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләрәннән тыш), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (өстәмә белем бирүдән тыш, аны финанс ягыннан тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган балаларга өстәмә белем бирүне оештыру), балаларның гомерен һәм сәламәтлеген тәмин итү чараларын да кертеп, каникул вакытында балаларның ялын оештыруны тәмин итү буенча үз вәкаләтләре чикләрендә шартлар тудыру;

15) муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (халкы башкарма хакимиятнең аерым территорияләр халкын медик-санитар тәмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләрнең Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләрәннән тыш) гражданның медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә;

16) тиешле муниципаль районнар территорияләрендә каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау), жыю, транспортировка, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнашу;

17) муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасын раслау, территорияне планлаштыру буенча муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасы нигезендә эзерләнган документацияне раслау, муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеш эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системасын алып бару, муниципаль районнар чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләрен резервлау һәм алу, индивидуаль торак төзелеш объектынның яисә бакча йортынның параметрларын төзүнең планлаштырылуы турында хәбәрнамәдә күрсәтелгән индивидуаль торак төзелешенә яисә бакча йортынның билгеләнгән параметрлары һәм жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеш объектын яисә бакча йорт урнаштыруның билгеләнгән параметрлары турында, күрсәтелгән жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеш объектын төзүнең яисә төзелеш объектын төзүнең планлаштырыла торган параметрларына туры килмәве турында хәбәрнамә жиберү, индивидуаль торак йорт яисә төзелеш объектын төзүнең планлаштырыла торган параметрында яисә (яисә) файдаланылмый торган территориядә индивидуаль торак йорт төзүнең яисә индивидуаль төзелеш объектын урнаштыруның планлаштырылган таләпләренә туры килүе турында Россия Федерациясә территориясендә урнашкан жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеш яисә төзелеш объектын төзүнең үз-үзен махсулаштырылган территориясендә урнашкан жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеш яисә төзелеш объектын төзүнең планлаштырыла торган уставында яисә мондый жир кишәрлеген төзүнең планлаштырыла торган таләпләргә туры килүе хакында ирекле төзелгән йортларга туры килүе турында Россия Федерациясә территориясендә урнашкан жир кишәрлеге территориясендә урнашкан жир кишәрлеге территориясендә урнашкан жир

кишәрлекләрендә яисә корылма төзүнең үз-жир кишәрлеген төзүнең планлаштырыла торган таләпләргә туры килүе турында хәбәрнамәгә туры килүе хакында ирекле нигездә хәбәрнамә жиберү;

18) «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба - «Реклама турында» Федераль закон) нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыру, реклама конструкцияләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү схемасын раслау;

19) жирлекләренң архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны булдыру һәм тоту;

20) муниципаль район территориясендә жирлекара күмү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләр оештыру;

21) муниципаль район составына керүче жирлекләренә элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

22) жирлекара китапханәләр белән халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, китапханә фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәмин итү;

23) муниципаль район составына керүче жирлекләренә ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәт күрсәтүләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

24) муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыру;

25) муниципаль район милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калу, алардан файдалану һәм аларны популярлаштыру, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклау;

26) муниципаль район составына керүче жирлекләренң бюджет тәмин ителеше дәрәжәсен муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән тигезләү;

27) территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, муниципаль район халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

28) муниципаль район территориясендә жирле эһәмияттәге дэвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклау һәм алардан файдалану өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

29) муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион эзерләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

30) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

31) жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлештәге коммерциячел булмаган оешмаларга, хэйрия эшчәнлегенә һәм ихтыярий ярдәмгә (волонтерлыкка) булышлык күрсәтү;

32) муниципаль район территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, муниципаль районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

33) балалар һәм яшьләр белән эшләрү буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

34) Россия Федерациясенә су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесенә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, шәхси һәм көнкүреш ихтыяжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларыннан файдалану кагыйдәләрен билгеләрү, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полосуларына иреккә керүен тәмин итүне дә кертеп;

34) муниципаль урман контролен гамәлгә ашыру;

35) федераль закон нигезендә муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәккә эшләренә башкаруны тәмин итү;

36) муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру;

37) муниципаль районның авылара территориясә чикләрендә адреслар бирү, адреслар үзгәртү, аннуирование, урам-юл чөлтәрә элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, аннуировать итү, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыру;

38) муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру;

39) комплекслы кадастр эшләрен башкаруның федераль законы нигезендә оештыру һәм территориянең карта-планын раслау.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район составына керүчә аерым жирлекләренә жирле үзидарә органнары белән жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә тиешле жирлекләр бюджетларына муниципаль район бюджетыннан бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән тапшыру турында килешүләр төзәргә хоуклы.

7 статья. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә муниципаль районның жирле үзидарә органнары хоуклары

1.Муниципаль районның жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хоуклы:

1) муниципаль район музейларын төзү;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;

3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренә хоукларын гамәлгә ашыруга бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

4) Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм муниципаль район территориясендә миллиләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәгә чараларны гамәлгә ашыру;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары һөнәри белем бирү муниципаль мәгариф учреждениеләрен гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыру;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү.

8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;

9) «Кан донорлыгы һәм аның компонентлары турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру;

10) нотариусның авылара территориясендә урнашкан торак пунктында булмаганда кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

11) федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар житәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм федераль законнар нигезендә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләргә бетерү буенча чаралар күрүне тикшереп тору;

12) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

13) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, жайлаштырылган физик культураны һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм итү;

14) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;

15) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына әлеге вазыйфаны хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бирү;

16) алкоголь, наркотик яисә башка токсик исереклек халәтендәге затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру;

17) муниципаль янғын сагы булдыру.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга (2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара

трансфертлардан тыш, чигерүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре кәргән башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокуклы.

8 статья. Муниципаль районның авыл җирлекләре территорияләрендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге башка мәсьәләләре, муниципаль районның җирле үзидарә органнары тарафыннан хәл ителә торган мәсьәләләр

1) җирлек чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә халыкны электр, жылылык һәм газ белән тәмин итүне оештыру;

2) җирлекнең торак пунктлары чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының иминлеген тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

3) җирлектә яшәүчеләрне һәм аз керемле гражданның торак урыннарына мохтажларны торак урыннары белән тәмин итү, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыру, торак төзелеше өчен шартлар тудыру, муниципаль торак контролен гамәлгә ашыру, шулай ук җирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

4) халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм җирлек чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

5) террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук җирлек чикләрендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижеләрен минималләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнашу;

6) җирлек чикләрендә гадәттән тыш хәлләр нәтижеләрен кисәтүдә һәм юкка чыгаруда катнашу;

7) җирлек китапханәләренең китапханәләр фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәмин итү;

8) җирлек милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калу, алардан файдалану һәм аларны популярлаштыру, җирлек территориясендә урнашкан җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклау;

9) җирлектә традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыру, халык сәнгать һөнәрләрен саклап калуда, торгызуда һәм үстерүдә катнашу;

[javascript:;javascript:;](#)10) җирлекнең генераль планнарын, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен раслау, җирлек территориясендә урнашкан территорияне планлаштыру буенча җирлекнең генераль планнары нигезендә эзерләнгән документацияне раслау, җирлек чикләрендә урнашкан җир кишәрлегенә капиталы планын бирү, төзелешкә рөхсәт бирү (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында, башка федераль законнарда каралган очраклардан тыш), җирлек территориясендә урнашкан капиталы төзелеш объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә объектлар файдалануга тапшыруга рөхсәт бирү, җирлекләргә шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативларын раслау, җирлек чикләрендә җир кишәрлекләрен резервлау һәм алу, җирлек чикләрендә җир кишәрлекләрен

төзүңөң билгеләңгән таләпләргә туры килү, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеш кодексында каралган йортларны төзөп бетерү яисә корылмаларны карап чыгу, бакча биналарын карап тикшергәндә һәм индивидуаль корылмаларны карап тоту турында гражданның яисә индивидуаль йорт төзүңөң планлаштырылган объектларында каралган таләпләргә туры килү-туры килү-килмәве, мондый объектларны төзүңөң яисә реконструкцияләүңөң планлаштырылган параметрларында каралган каралган таләпләргә туры килүе турында Россия Федерациясе законнары нигезендә торак йортлары яисә жир кишәрлеген төзүңөң яисә жир кишәрлеген төзүңөң планлаштырылган таләпләрендә билгеләңгән таләпләргә туры килүе хакында гражданның яисә хәбәрнамәләрен (яисә) төзүңөң рөхсәт ителгән йортларны төзүңөң рөхсәт бирү, мондый объектларны төзүңөң яисә төзелеш йортларны төзүңөң рөхсәт ителмәгән урыннарны төзүңөң яисә реконструкцияләүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләүңөң планлаштырылган урыннарда бакча төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң рөхсәт ителмәгән урыннарда туры килүе, мондый корылмаларны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң планлаштырылган параметрларында каралган каралган каралган каралган каралган каралган каралган каралган чикләрендә яисә төзелеш яки реконструкцияләү, шулай ук торак йортларны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң (яисә төзелеш яки реконструкцияләүңөң рөхсәт ителмәгән очракта - шәһәр төзелеш яки реконструкцияләүңөң рөхсәт ителгән жир кишәрлекләрендә каралган объектны төзүңөң рөхсәт ителмәгән урыннарны төзүңөң рөхсәт ителмәгән урыннарда туры килү, торак йортларны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләү) таләпләргә туры килү, жир кишәрлекләрендә каралган объектны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләү, жир кишәрлекләрендә каралган каралган объектны төзүңөң тиешле таләпләргә туры килү, жир кишәрлекләрендә каралган каралган объектны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләү, жир кишәрлекләрендә каралган каралган объектны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләү, торак төзелеш яки реконструкцияләүңөң планлаштырылган объектны төзүңөң яисә төзелеш яки реконструкцияләү,

11) территорияль оборона һәм гражданның оборонасы, жирлек халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

12) жирлек территориясендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) һәләкәттән коткару формироваңиеләрен булдыру, аларның эчтәлеген һәм эшчәнлеген оештыру;

13) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

14) жирлек территориясендә жирле әһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрен файдалану һәм саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

15) Россия Федерациясенен су законнарында билгелэнгән чикләрдә су объектлары милекчесенен вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, алардан файдалануның чикләүләре турында халыкка мәгълүмат житкерү;

16) муниципаль урман контролен гамәлгә ашыру;

17) жирлекнең административ участогында эшләү өчен бина бирү, ул полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә;

18) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирү;

19) "Коммерциягә карамаган оешмалар турында" 1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгелэнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерциягә карамаган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

20) жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләр башкаруны тәэмин итү, федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына ачык аукцион уздыру;

21) жирлек чикләрендә коррупциягә каршы көрәш чараларын гамәлгә ашыру;

22) "Дәүләт күчемсез милек кадастры турында" 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруда катнашу.

9 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләре бирү

Муниципаль районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен шушы максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгелэнгән тәртиптә җаваплы булалар.

Тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру дәүләт контроле астында. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тикшереп тору шартлары һәм тәртибе тиешенчә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә. Муниципаль район Советы үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалану очракларын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

10 статья. Муниципаль районның муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Муниципаль районның муниципальара хезмэттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

11 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмэттәшлеге

Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмэттәшлеге түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- 1) муниципаль районның жирле үзидарә органнарының муниципаль районның социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;
- 2) муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлыча координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эш органнары булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында муниципаль район Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән үзара хезмэттәшлекнең башка рәвешләре.

II бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ХАЛКЫ БЕЛӘН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ

12 статья. Муниципаль район халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвешләре

Муниципаль район халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль районның чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 3) гражданның хокукый инициативасы;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 5) гавами тыңлаулар;
- 6) гражданның жыелышы;
- 7) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 8) гражданның сораптыру;
- 9) жирле эһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 10) гражданның жирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;
- 11) ижтимагый (консультатив) советлар төзү;
- 12) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләр.

13 статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум муниципаль районның турыдан-туры халкы тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрдәге 1Э1-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып, муниципаль районның бөтен территориясендә уздырыла.

3. Жирле референдумда яшәү урыны муниципаль район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны жирле референдумда гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә яшерен тавыш бирү юлы белән катнаша.

Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләргә нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә, муниципаль район территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны жирле референдумда Россия Федерациясе гражданны кебек үк катнашырга хокуклы.

4. Жирле референдумны билгеләү турындагы карар муниципаль район Советы тарафыннан түбәндәге инициатива белән кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;

2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка ижтимагый берләшмә;

3) Муниципаль район Советы һәм алар тарафыннан бергә чыгарылган муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе.

5. Гражданны, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып әлегә инициативаны хуплап имзалар жыю тора, аларның саны федераль закон нигезендә муниципаль район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының 5 процентын тәшкил итә, әмма ул 25 имзадан да ким була алмый.

6. Муниципаль район Советы һәм муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан бергә чыгарылган референдум уздыру инициативасын муниципаль район Советы карары һәм муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе карары белән рәсмиләштерә. Әлегә инициативаны күрсәтү тәртибе муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Муниципаль район Советы жирле референдумны муниципаль район Советына жирле референдум билгеләнә торган документлар кергән көннән алып 30 көн эчендә билгели.

8. Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелгән) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар муниципаль район территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яисә муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның үтәлешен алар арасында әлегә Устав билгеләгән вәкаләтләрне бүләшү нигезендә тәэмин итәләр.

11. Жирле референдум үткәрү турындагы карарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга карата федераль закон нигезендә суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

12. Жирле референдумны әзерләү һәм уздыру тәртибе федераль закон һәм “Жирле референдум турында” Татарстан Республикасы Законы белән жайга салына.

14 статья. Муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән үзгәрешләргә ризалыгын алу, муниципаль районны үзгәртеп кору максатларында уздырыла.

2. Муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль районның бөтен территориясендә яисә "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законда билгеләнгән очракларда аның территориясендә бер өлешендә уздырыла.

3. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, федераль законда һәм "Жирле референдум турында" Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

4. Муниципаль районның чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда муниципаль район халкының яртысыннан күбрәге яисә сайлау хокукына ия муниципаль район өлешендә катнашса, узган дип санала. Муниципаль район чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, муниципаль районны үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен муниципаль районда яшәүчеләрнең яртысыннан күбрәге яисә муниципаль районның бер өлеше тавыш бирүдә катнашкан булса, алынган дип санала.

5. Муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү йомгалары һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

15 статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар әлегә Устав һәм Муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Гражданнарның инициатив төркеменең минималь саны муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә һәм сайлау хокукына ия муниципаль район халкы санының 3 процентыннан арта алмый;

3. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданнар түбәндәгеләргә хокуклы:

гражданнарның яшәү (эшләү) урыны буенча жыелышларын һәм хокук ижат инициативасын тикшерү һәм күрсәтү буенча башка күмәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;

хокук ижат инициативасын күрсәтүне хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзәргә;

муниципаль районда яшәүчеләрнең имзаларын жыярга һәм хокук чыгару инициативасын законнарға каршы килми торган ысуллар белән күрсәтүне хуплап агитация алып барырга.

4. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарға хокук чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты муниципаль район Советы тарафыннан аның ачык утырышында, муниципаль район башлыгы яисә муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан әлеге Устав билгеләгән компетенцияләре нигездә алар кертелгән көннән алып өч ай эчендә һичшиксез каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда, гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен баян итү мөмкинлеге тәэмин ителәргә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау процедурасы тиешенчә муниципаль район Советы Регламенты, муниципаль район башлыгының, муниципаль район башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә язма рәвештә гражданның инициатив төркеменә житкереләргә тиеш.

16 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Районда территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның жыелышларын һәм конференцияләрен үткәрү, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнарын төзү юлы белән турыдан-туры халык тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәге яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары тиешле территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларында яисә конференцияләрендә сайлана.

4. Территориаль ижтимагый үзидарэ территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү вакытыннан муниципаль районның жирле үзидарэ вәкаләтле органы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе муниципаль район уставы һәм (яисә) муниципаль район Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Территориаль ижтимагый үзидарэ аның уставы нигезендә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерциягә карамаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәве узарга тиеш.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жылышы, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүче халыкның кимендә өчтән бере катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән берен тәшкил итүче гражданнар жылышларында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жылышының, конференциясенә махсус вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;

2) территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә төп юнәлешләр билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарэ керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәләше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлегенә турындагы хисапнары карау һәм раслау;

7) инициатив проект турында фикер алышу һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

7. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

1) тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен күрсәтә;

2) гражданнар жылышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итәләр;

3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, территориаль ижтимагый үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэ органнары арасындагы шартнамә нигезендә дә жирле бюджет чараларын кулланып гамәлгә ашыра алалар;

4) әлегә органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле, әлегә актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән муниципаль хокукый актлар проектларын жирле үзидарэ органнарына кертергә хокуклы.

8. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары проект инициаторлары буларак инициатив проектны тәкъдим итә ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставында түбэндәгеләр билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, рәвешләре һәм төп юнәлешләре;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын булдыру, туктату тәртибе, вәкаләтләре чоры;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән эш итү тәртибе;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

10. Жирле үзидарэ органнары территориаль ижтимагый үзидарэ уставына өстәмә таләпләр билгели алмый.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль район Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

17 статья. Халык тыңлаулары, ижтимагый фикер алышулар

1. Муниципаль район Советы, Муниципаль район башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халык алдында тыңлаулар халык, муниципаль район Советы яки муниципаль район башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Халык яки Муниципаль район Советы инициативасы буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә, ә муниципаль район башлыгы - муниципаль район башлыгы инициативасы белән муниципаль район башлыгы инициативасы белән билгеләнә.

3. Халык тыңлауларына түбэндәгеләр чыгарылырга тиеш:

1) муниципаль район Уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр кертелү очракларыннан тыш, муниципаль район Уставын әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертү очракларыннан тыш;

2) муниципаль район бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе проекты;

4) муниципаль районны үстерү планнары һәм программалары проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияләрне планлаштыру проектлары һәм территорияләрне ызанлау проектлары (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очраклардан тыш), территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, шулай ук жир кишәрлекләреннән яисә капитал төзелеш объектларыннан файдалануның шартлыча рөхсәт ителгән төренә рөхсәтләр бирү мәсьәләләре, рөхсәт ителгән төзелешнең иң

чик параметрларыннан тайпылу, капитал төзелеш объектларын реконструкцияләү мәсьәләләре, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен үзгәртү мәсьәләләре, жирдән файдалануның һәм төзелешнең расланган кагыйдәләре булмаганда мондый файдалануның башка төренә үзгәрешләр;

5) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль район халкының ризалыгын алу таләп ителә, моңа тавыш бирү юлы белән яисә гражданнар жыйнагында белдерелгән муниципаль район халкының ризалыгын алу таләп ителә.

4. Гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башка вакыт каралмаган булса, тиешле орган яисә муниципаль район муниципаль районы вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Аларны үткәрү вакытын һәм урынын күрсәтеп, гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса.

6. Гавами тыңлаулар уздыру турында карар басылып чыккан көннән һәм аларны үткәрү көненә кадәр муниципаль район халкы муниципаль район башлыгына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәртмәләр жибәергә хокуклы, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актың гавами тыңлауларына чыгарыла торган проектка төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр. Муниципаль район башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм кисәтүләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәртмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән уздырыла. гавами тыңлауларда муниципаль районның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгалары буенча жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенцияләренә муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлауларга чыгару кертелгән.

9. Гавами тыңлауларның нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләмәсен дә кертәп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе Муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган гавами тыңлаулар турында нигезләмә белән билгеләнә.

18 статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү, инициатив проектлар кертү һәм аларны карау, муниципаль берәмлек территориясе өлешендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча фикер алышу өчен гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин.

2. Гражданнар жыелышы халык, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.

Муниципаль район Советы яки муниципаль район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы тиешенчә муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы тарафыннан билгеләнә.

Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы муниципаль берәмлек уставында билгеләнгән тәртиптә муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

Инициатив проектлар кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында уналты яшыкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы үз компетенциясенә территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

4. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр компетенцияләренә мөрәжәгатьләрдәге мәсьәләләрне хәл итү кертелгән жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан язма жавап жибәрелеп һичшиксез каралырга тиеш.

5. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышы вәкаләтләре әлеге Федераль закон, муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актлары, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышы йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

19 статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм муниципаль районның барлык халкы фикерен

ачыклау зарурлыгы очрагында уздырыла. Муниципаль район территориясенә бер өлешендә яшәүче халык арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышын чакыру кыенлашкан очракларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 300 кешедән артып киткән очракларда уздырыла.

2. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы инициативасы буенча уздырыла. Муниципаль район Советы яки Муниципаль район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) тиешенчә муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан күбрәге катнашса, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) тулы хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

5. Гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткөрү, делегатлар сайлау тәртібе муниципаль район Советының әлеге Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) йомгалары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

20 статья. Гражданнардан сораштыру

1. Гражданнардан сорашып белешү муниципаль районның бөтен территориясендә яисә аның территориясенә бер өлешендә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре киңәш характерында.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукына ия муниципаль район халкы катнашырга хокуклы. Гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлеше катнашырга хокуклы, аларда уналты яшькә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәге инициатива белән уздырыла:

1) муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы - жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - региональ һәм регионара эһәмияттәге объектлар өчен муниципаль район жирләренә максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) муниципаль районда яшәүчеләрнең яисә аның өлеше, аларда уналты яшкә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә, - әлеге инициативалы проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү һәм уздыру тәртибе муниципаль район уставы һәм (яисә) муниципаль район Советы карарлары белән Татарстан Республикасы законы нигезендә билгеләнә.

5. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турындагы карар Муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешү үткәрү өчен, муниципаль районның рәсми сайты "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә кулланылырга мөмкин. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турында муниципаль район Советы карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

- 1) сорашып белешүне уздыру датасы һәм сроклары;
- 2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (сорауларны) формулировкалау;
- 3) сораштыру үткәрү методикасы;
- 4) сораштыру кәгазенең формасы;
- 5) сораштыруда катнашучы муниципаль район халкының минималь саны;
- 6) "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль районның рәсми сайтынан файдаланып гражданнардан сораштыру үткәрелгән очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Муниципаль районда яшәүчеләр гражданнардан сорашып белешү үткәрү турында аны үткәрүгә кимендә 10 көн кала хәбәр ителергә тиеш.

7. Гражданнардан сорашып белешү әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

- 1) жирле бюджет акчалары исәбеннән - жирле үзидарә органнары яисә муниципаль район халкы инициативасы белән сораштыру уздырганда;
- 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

21 статья. Жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар муниципаль район Советы тарафыннан үз инициативасы буенча яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча, муниципаль район Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты текстны һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар аларны халык фикер алышуына чыгару турында карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла, муниципаль район халкына жиберелә, халыкка танышу өчен мөмкин булган урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән ачыклана.

3. Муниципаль район Советы халык фикер алышуына сорау чыгару белән бер үк вакытта фикер алышу барышында керә торган тәкъдимнәрне һәм искәrmәләрне карау эшен оештыру срогын һәм тәртибен билгели, күрсәтелгән максат өчен махсус комиссия төзиләр.

4. Муниципаль район Советы үзе чыгара торган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәrmәләр Муниципаль район Советына жиберелә.

6. Муниципаль хокукый актларның проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәrmәләр Муниципаль район Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы йомгаклары турында халыкка хәбәр ителә.

22 статья. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнарның мөрәжәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон һәм "Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы N 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы булалар.

23 статья. Муниципаль районның ижтимагый (консультатив) советлары

1. Муниципаль районның гражданнарның һәм жирле үзидарә органнарының жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар әзерләгәндә һәм гамәлгә ашырганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу максатларында үзара хезмәттәшлеген тәмин итү, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә җәмәгать контролен гамәлгә ашыру өчен муниципаль районның Ижтимагый советы төзелә.

2. Муниципаль районның ижтимагый советы муниципаль район халкының, ижтимагый берләшмәләр һәм коммерциягә карамаган башка оешмалар вәкилләренә үз эшчәнлегендә ирекле катнашу нигезендә төзелә.

3. Муниципаль районның Ижтимагый советын төзү, аның утырышларын үткәрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, муниципаль районның жирле үзидарә органнарының муниципаль район Ижтимагый советы эшчәнлегенә ярдәм итү буенча мәгълүмат бирү, консультацияләр бирү һәм башка мәсьәләләр буенча җаваплылыгы, аны тарату процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлекнең башка мәсьәләләре мәсьәләләре буенча муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка ижтимагый (консультатив) советлар муниципаль районның жирле үзидарә органнары каршында аларның карарлары нигезендә төзелергә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) советларда эш жәмәгать башлангычларында гамәлгә ашырыла.

24 статья. Халык тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган рәвешләр белән беррәттән халык жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуының федераль закон нигезендә гражданның Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәненң муниципаль районы халкы тарафыннан халыкны турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципнарына нигезләнә.

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәненң вазыйфаи затлары халыкка жирле үзидарәненң муниципаль районы халкын турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫ

25 статья. Муниципаль район Советы - муниципаль районның вәкиллеке жирле үзидарә органы

1. Муниципаль район Советы - жирле үзидарәненң даими эшләүче сайланулы коллегияль органы.

2. Муниципаль район Советының рәсми исеме - Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы Советы, кыскартылган исеме - Менделеевск муниципаль районы Советы.

3. Муниципаль район Советының вәкаләтләр чоры - 5 ел.

4. Муниципаль район Советы муниципаль район халкына хисап тотта һәм ул контрольдә тотта.

5. Муниципаль район Советының мөһере, бланклары муниципаль район гербы сурәтендә һәм үз исеме белән бар.

6. Муниципаль район Советы эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

26 статья. Муниципаль район Советы составы

1. Муниципаль район Советы 30 депутаттан тора.

2. Муниципаль район Советы аның составына муниципаль район Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике депутатны сайлаганда хокуклы була.

27 статья. Муниципаль район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район Советы составына муниципаль район составына керүче жирлекләр башлыклары вазыйфасы буенча һәм күрсәтелгән жирлекләрнең вәкиллеке органнары депутатлары, жирлек халкы санына бәйсез рәвештә, һәр жирлектән бер вәкил күләмендә жирлекнең вәкиллеке органнары тарафыннан үз составыннан сайланган депутатлар керә.

Муниципаль район составына керә торган бер жирлекнең вәкиллеге нормасы муниципаль район Советының билгеләнгән санының өчтән береннән арта алмый.

2. Муниципаль район Советы депутатын жирлекнең вәкиллеке органы депутатлары арасыннан сайлау жирлек Уставы нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирлекнең вәкиллеке органының жирлек башлыгын сайлау турындагы һәм жирлекнең вәкиллеке органы депутатын муниципаль район Советы депутаты итеп сайлау турындагы карары өч көн эчендә Муниципаль район Советына жиберелә.

28 статья. Муниципаль район Советы депутаты статусы

1. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре аны сайлаган көннән башлана.

2. Муниципаль район Советы депутаты, әлеге Устав билгеләгән очрактан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәгән килеш бергә алып бара.

3. Муниципаль район Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Муниципаль район Советы депутаты законнар, әлеге Устав, муниципаль район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

5. Муниципаль район Советы депутаты Муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән түбәндәге йөкләмәләрен үтәргә тиеш:

1) жирле үзидарә органнары эшендә катнашудан тыелырга һәм шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләрен хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусын файдаланмаса;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзен тотышыннан тыелырга, шулай ук аның абруена яисә муниципаль район Советы абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәүгә йогынты ясый торган яисә йогынты ясый ала торган вәзгыять, - бу хакта муниципаль район Советына хәбәр итәргә һәм әлеге конфликтны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарны үтәргә;

4) муниципаль район Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләргә фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

б) физик һәм юридик затлардан депутат бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алынмаска.

6. Муниципаль район Советының даими нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы депутаты түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) шәхсэн яисә ышанычлы затлар аша эшкуарлык эшчәнлегә белән шөгылләнәргә;

2) коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма белән идарә итүдә катнашу, түбәндәге очраклардан тыш:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашырга, башка ижтимагый оешма, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативлары съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, күчәмсез мөлкәт милекчеләре ширкәтләрендә катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия идарәсендә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан, Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасының югары вазыйфай затына (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә югары башкарма органы житәкчесенә) алдан хәбәр итеп, башка ижтимагый оешманың съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларында катнашудан тыш) түләүсез нигездә катнашырга;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләрнең башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тапшыру;

г) идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә оештыруны, гамәлгә куючысы (катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешманы гамәлгә куючы (акционер) тарафыннан оешманы гамәлгә куючының вәкаләтләрен муниципаль берәмлек исеменнән гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) укытучы, фәнни һәм башка ижат эшчәнлегеннән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгылләнәргә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлегә, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

әгәр Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаса, Россия Федерациясе территориясендә эш итүче коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган чит ил оешмаларының һәм аларның структур бүлекчәләренен идарә органнары, попечительләр һәм күзәтүчеләр советлары, бүтән органнары составына керү;

7. Депутат, жирле үзидарәнен сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфай заты "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Депутатның, жирле үзидарәнен сайланулы органы әгъзасының, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләре «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы Федераль законда «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм башка затлар чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрәндәгә 230-ФЗ номерлы Федераль законда, «Аерым категориядәгә затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда, әлегә Федераль законда каралмаган очракта, вакытыннан алда туктатыла.

8. Депутат, жирле үзидарәнен сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфай заты тарафыннан коррупциягә каршы торы турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләренен дәрәслеген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасының иң югары вазыйфай заты (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенен югары башкарма органы житәкчесе) карары буенча уздырыла.

9. Әлегә статьяның 8 пункты нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затлар һәм башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрәндәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәгә затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарына туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрәндәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалар һәм (кертемнәр) кыйммәтле әйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органы житәкчесе (яисә башка затлар) тарафыннан билгеләнгән вәкаләтләренә, жирле үзидарә органында кабул итү турында күрсәтелгән гариза белән вәкаләтле орган депутаты, жирле үзидарә органында жирле үзидарә органында вәкаләтле вәкил вәкаләтләрен яисә тиешле вәкаләтләренә куллану хакында мөрәжәгать итә.

10. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән жирле үзидарә депутатына, сайланулы органы әгъзасына, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затына, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр, әгәр әлегә белешмәләрне бозуның файдасы булмаса, түбәндәгә жаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органы депутатын, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфасыннан азат итү, аның вәкаләтләре чоры тәмамланганчы, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфасын биләү хокукыннан мәхрүм итү;

3) даими нигездә вәкаләтләрне гамәлгә ашырудан аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкару хокукыннан мәхрүм итеп азат итү;

4) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

5) вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

11. Депутатка, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затына куллану турында карар кабул итү тәртибе әлегә статьяның 10 пунктында күрсәтелгән жаваплылык чаралары Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

29 статья. Муниципаль район Советы депутатының муниципаль район халкы белән үзара мөнәсәбәте

1. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район халкы, шулай ук муниципаль район территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дөүләт органнары һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Муниципаль район Советы депутаты аның вәкиле булган Поселениедә яшәүчеләр алдында хисап тотат.

3. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

30 статья. Муниципаль районның яңа сайланган Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш муниципаль районы Советы беренче утырышка муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң жиде көннән дө соңга калмыйча жыела. Муниципаль район Советының сайлаулардан соң беренче утырышын муниципаль район башлыгы

чакыра һәм эзерли, ә ул булмаганда муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе була.

2. Муниципаль район Советының сайлаулардан соң беренче утырышын муниципаль район башлыгын сайлаганчы муниципаль район Советы депутаты ача һәм яшь буенча иң өлкән депутат алып бара.

31 статья. Муниципаль район Советы компетенциясе

1. Муниципаль район Советы компетенциясендә түбәндәгеләр бар:

1) муниципаль район Уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль хокукый актлар чыгару;

2) Менделеевск муниципаль районының рәсми символларын билгеләү;

3) муниципаль район бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисап раслау;

4) жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә ташламалар бирү;

5) муниципаль районның социаль-иқтисадый үсеш стратегиясен раслау;

6) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;

7) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, аны үзгәртү турындагы инициативаны күрсәтү;

8) жирле референдумны билгеләү;

9) муниципаль район башлыгын сайлау;

10) муниципаль район башлыгы урынбасарын сайлау;

11) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләп кую, аның отставкасын кабул итү;

12) муниципаль район башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең иң чик санын билгеләү;

13) муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс үткәрү тәртибен билгеләү, конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү;

14) Контроль-хисап палатасы турында нигезләмәне, Финанс-бюджет палатасы турында нигезләмәне һәм мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турында нигезләмәне раслау;

15) муниципаль районның сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләп кую;

16) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;

17) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

18) муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен, шул исәптән федераль законнар нигезендә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; муниципаль мөлкәтнең читләштерү муниципаль район Советы тарафыннан килештереп яисә расланганнан соң гамәлгә ашырыла торган төрләре исемлеген билгеләү;

19) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм

учреждениеләр тарафыннан бирелә торган хезмәтләргә тарифлар билгеләү тәртибен һәм, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләр тәртибен билгеләү;

20) муниципаль хезмәттәшлек оешмаларында муниципаль районның катнашу тәртибен билгеләү;

21) муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;

22) жирле әһәмияткәгә мәсьәләләргә хәл итү буенча муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан вәкаләтләр үтәләшен тикшереп тору;

23) муниципаль районның территорияль планлаштыру документларын, Россия Федерациясә Шәһәр төзелеш кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеш документларын раслау;

24) гадәттән тыш хәлләргә бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;

25) жирлекләргә бюджет тәмин ителешә дәрәжәсен тигезләү өчен муниципаль район бюджетыннан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

26) үз массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә ашыру;

27) муниципаль район Уставы һәм муниципаль район Советы карарлары аңлатмасы;

28) муниципаль район Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләргә буенча башка карарлар кабул итү;

29) муниципаль район Советы аппараты турындагы нигезләмәне раслау;

30) муниципаль район башлыгын отставкага чыгару турында карар кабул итү;

31) муниципаль районның контроль-хисап палатасы рәисен һәм әгъзаларын (аудиторларны) билгеләнгән тәртиптә билгеләп кую;

32) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнарының вәкилләклә органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлегә Устав тарафыннан муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Муниципаль район Советы муниципаль район башлыгының, муниципаль район Башкарма комитеты башлыгының аларның эшчәнлегә нәтижәләргә, жирле администрация һәм муниципаль район башлыгының ведомство буйсынуындагы башка органнары эшчәнлегә турында, шул исәптән муниципаль район Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турындагы еллык хисапларын тыңлай.

32 статья. Муниципаль район Советының эш тәртибе

1. Муниципаль район Советының эш тәртибе әлегә Устав һәм Муниципаль район Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Муниципаль район Советы эшенең төп рәвешә булып аның муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә хәл ителә торган утырышлары тора.

3. Муниципаль район Советы утырышы, эгәр анда муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы катнашса, тулы хокуклы була.

4. Муниципаль район Советының чираттагы утырышлары кирәк саен үткәрелә, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар муниципаль район башлыгы яки муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере инициативасы белән чакырыла.

5. Совет утырышлары муниципаль район башлыгы тарафыннан чакырыла. Муниципаль район Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышның - аны үткәргә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр итә.

6. Муниципаль район Советы утырышлары ачык һәм хәбәрдар уздырыла. Муниципаль район Советының ачык утырышларында муниципаль районның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очракларда Муниципаль район Советы ябык утырыш үткөрү турында карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик муниципаль район Советы тарафыннан чакырылган затлар, шулай ук законнар нигезендә утырышта катнашу хокукы булган затлар гына катнаша ала.

7. Муниципаль район Советының һәр утырышы беркетелә һәм стенографияләнә. Утырыш беркетмәсенә утырышны уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Муниципаль район Советы утырышы беркетмәсенә имза салынганнан соң Муниципаль район башлыгы аның белән муниципаль районның теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Муниципаль район Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Муниципаль район Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашыра. Муниципаль район Советы утырышларында тавыш бирү ачык һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрөн куллану очраклары элекке Устав, Муниципаль район Советы Регламенты белән билгеләнә.

33 статья. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру

1. Муниципаль район Советы эшчәнлеген муниципаль район башлыгы оештыра.

2. Муниципаль район Советы Регламенты нигезендә, муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен, депутатлар арасынан, муниципаль район башлыгынан һәм аның урынбасарынан тыш, муниципаль район Советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча даими комитетлар төзелә, шулай ук вакытлы комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Муниципаль программаларны, Муниципаль район Советы карарлары проектларын эзерләү, муниципаль район карамагына кертелгән аеруча мөһим мәсьәләләрне тикшерү өчен Муниципаль район Советы каршында аның карары буенча депутатлар, муниципаль район башкарма комитеты, ижтимагый

берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм муниципаль район халкы составында эш, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

4. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башкача тәмин итүне муниципаль район Советы аппараты гамәлгә ашыра.

34 статья. Муниципаль район Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Муниципаль район Советы муниципаль район территориясендә элге Уставның Муниципаль район Советы кабул итә торган нигезләмәләренен, муниципаль район бюджетының үтәлешен, муниципаль районны үстерү программаларын, муниципаль район башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлеген тикшереп тора.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары тарафыннан законнарны, элге Уставны һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы карары белән депутатлар арасыннан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

3. Муниципаль район Советы, Муниципаль район башлыгы, закон нигезендә муниципаль район бюджеты акчаларыннан максатчан файдалануга, муниципаль мөлкәттән файдалануның нәтижәлелегенә, шулай ук муниципаль район башкарма комитетының финанс-хужалык эшчәнлегенә башка мәсьәләләренә тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәргә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре жәлеп ителергә мөмкин.

4. Муниципаль районның башкарма комитеты, аның житәкчесе, предприятиеләре, учреждениеләре, оешмалары, вазыйфай затлары, әгәр законда башкасы билгеләнмәгән булса, муниципаль район Советы, аның контроль комиссияләре депутаты, муниципаль район Советы депутаты мөрәжәгәте буенча муниципаль район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алына торган мәгълүмат бирергә, ә кануннарны, муниципаль хокукый актларны бозган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны жаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Муниципаль район Советы, контроль функцияләрен башкарганда, муниципаль район Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-күрсәтмә эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

35 статья. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) муниципаль район Советы үз-үзен таркату турында карар кабул итте;

2) муниципаль район Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә кергән очракта, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруына бәйле рәвештә;

3) “Жирле үзидарәненң гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 4, 6 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль берәмлек үзгәртеп корылган очракта, шулай ук муниципаль район бетерелгән очракта.

4) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә муниципаль район сайлаучылары саны 25 проценттан артыгракка арткан очракта;

5) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль норматив хокукый актыны бастырып чыгару срогы бозылган очракта.

2. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекләренң вәкиллекле органнары бер ай дәвамында муниципаль район Советы составына башка депутатларны сайларга тиеш.

36 статья. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы карар муниципаль район башлыгы яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә депутатлар төркеме инициативасы белән кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәгечә күрсәтелә алмый:

1) муниципаль район Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) муниципаль район бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;

3) муниципаль район башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль районның яңа башлыгын сайлаганчы.

3. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Муниципаль район Советы карары белән депутатлар арасынан үзтаркалу турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Муниципаль район Советы яки Муниципаль район башлыгы карары буенча муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карауның дәвамлылыгы муниципаль район Советы депутатларының һәм

муниципаль район кешеләренәң үз-үзләрен тарату инициативасын һәръяклап һәм объектив тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турындагы карар үз-үзен тарату турындагы инициативаны чыгарган көннән соң ике ай узгач кабул ителәргә мөмкин.

6. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы карар муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Муниципаль район Советы үз-үзен таркату турындагы тәкъдимнәр кире кагылган очракта, үз-үзен таркату турындагы кабат инициатива үз-үзен тарату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта күрсәтеләргә мөмкин.

37 статья. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкалар;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

5) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

6) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы, чит дәүләт гражданлыгы яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациясе гражданы йә чит ил гражданы территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә чит ил гражданы, әгәр Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы;

8) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

9) муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;

11) әлегә Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

Муниципаль район Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып, суд тәртибендә расланган, тиешле жирлек сайлаучыларының ышанычын шик астына куя торган һәм депутат бурычларын үтәмәүдә, депутат статусына туры килми торган гамәлләр кылуда, Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, әлегә Уставын һәм башка муниципаль хокукый

актларны үтәүдә чагыла торган конкрет хокукка каршы карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) тора.

2. Муниципаль район Советы депутатының әлеге статьяның 1 - 7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очрақларда вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату турындагы карар Муниципаль район Советы тарафыннан вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигезләр барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә бу нигез муниципаль район Советы сессияләре арасында барлыкка килсә, - мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

3. Әлеге статьяның 1 пунктының 8 бүлегендә каралган очракта, муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре рәсми басылып чыккан көннән жирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты туктатыла.

4. Әлеге статьяның 1 пунктчындагы 9 пунктчасында каралган очракта муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләре муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган йә жирлек башлыгының яисә жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Депутат, жирле үзидарәнен сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнен сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфаны биләүче башка зат вәкаләтләре әлеге Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

IV бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫ

38 статья. Муниципаль район башлыгы - муниципаль районның иң югары вазыйфаи заты

1. Муниципаль район башлыгы муниципаль районның югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе вәкаләтләрән башкара.

3. Муниципаль район башлыгының рәсми атамасы - "Менделеевск муниципаль районы башлыгы".

39 статья. Муниципаль район башлыгын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советы вәкаләтләре чорына ачык тавыш бирү юлы белән сайлана. Муниципаль район башлыгын сайлау муниципаль район Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, муниципаль районның сайланган башлыгы булып санала.

3. Муниципаль район башлыгы сайланганнан соң түбәндәге ант китерә:

"Менделеевск муниципаль районы башлыгының миңа йөкләнгән югары бурычларын үтәгәндә Россия Федерациясе Конституциясен һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законнарын, Менделеевск муниципаль районы Уставын үтәргә, Менделеевск муниципаль районы халкының иминлеген тәмин итү, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен бөтен көчемне һәм белемемне куярга ант итәм".

40 статья. Муниципаль район башлыгы статусы

1. Муниципаль район башлыгы даими нигездә эшли.

2. Муниципаль район башлыгы үз эшчәнлегендә муниципаль район халкына һәм Муниципаль район советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә контрольлек итү һәм хисап бирү эшчәнлеген алып бара.

3. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы каршында үз эшчәнлеген турында елына кимендә бер мәртәбә хисап тотат.

4. Муниципаль район башлыгы "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә тиеш.

5. Муниципаль район башлыгы гражданлык яисә жинаять эше буенча йә административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яисә вәкил (законлы вәкиллек очрактарыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

Муниципаль район башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге Устав белән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

41 статья. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре

Муниципаль район башлыгы:

1. Районны башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә, бшанычнамәсез рәвештә муниципаль район исеменнән эш итә;

2. жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан вәкаләтләргә гамәлгә ашыруны тәмин итә;

3. Муниципаль район Советы эшен оештыра, муниципаль район Советы утырышын чакыра һәм аларда рәислек итә;

4. Муниципаль район советына үз эшчәнлеген һәм аңа буйсынучы жирле үзидарә органнары эшчәнлеген нәтижеләре турында, шул исәптән Муниципаль район Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

5. Муниципаль район Советы кабул иткән әлеге Устав, хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;

6. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар үз вәкаләтләре чикләрендә бастырып чыгара;

7. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт төзи;

8. Муниципаль район Советы эшендә жәмәгәтчелек фикерен хәбәрдарлыгын һәм исәпкә алуны тәмин итү чараларын күрә;

9. гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәжәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

10. Муниципаль район Советының утырышлар беркетмәләренә имза сала;

11. Муниципаль район Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;

12. Муниципаль район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

13. Муниципаль район Советын тотуга һәм аның эшчәнлеген тәмин итүгә муниципаль район бюджетында каралган чыгымнар буенча күрсәтмә бирүче булып тора;

14. Закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча муниципаль район Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

15. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, муниципаль район территориясендә гамәлдә булган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән тиешле хезмәттәшлеген тәмин итә;

16. Муниципаль район исемнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр төзи;

17. Федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнар башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлеге Устав, муниципаль район Советы карарлары белән муниципаль район башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

18. "Россия Федерациясендә дәүләти-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль берәмлек исемнән муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә чыгыш ясый.

19. муниципаль-хосусый партнерлык проекты гамәлгә ашыру турында карар кабул итә. 20. "Россия Федерациясендә дәүләти-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль законның 18 статьясындагы 2 өлеше нигезендә муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә вәкаләтләренә гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органын билгели.

42 статья. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район башлығының вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкалар;

3) “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага китү;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;

5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

8) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе гражданлығы йә чит ил гражданлығы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлығы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы, чит дәүләт гражданлығы яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациясе гражданы йә чит ил гражданы территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә чит ил гражданы, әгәр Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы;

10) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

11) сәләмәтлеге торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән жайга сәләтсезлеген муниципаль берәмлек башлығы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;

12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 4, 6 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль районны үзгәртеп кору, шулай ук муниципаль район бетерелгән очрақта;

13) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары санын 25 проценттан артыкка арттыруны;

2. Муниципаль район башлығы вәкаләтләре, Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалтуга бәйле рәвештә, түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

1) “Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында” Федераль законда билгеләнгән тыюны муниципаль район башлығы, аның хатыны һәм балигы булмаган балалары тарафыннан үтәмәү;

2) муниципаль район муниципаль сайлауларда сайланган муниципаль район башлығына карата Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил

банкларында счетлар (кертемнәр) булу яисә счетлар (кертемнәр) булу, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклау, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яисә) алардан файдалану, күрсәтелгән зат муниципаль район башлыгы сайлауларында кандидат буларак теркәлгән чорда билгеләнде. Шул ук вакытта «чит ил финанс инструментлары» төшенчәсе әлегә өлешнең 1 пунктында күрсәтелгән мәгънәдә кулланыла.

3. Муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган йә аңа карата суд карары буенча сак астына алу яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чаралары кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча район башлыгы урынбасары башкара.

4. Муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта муниципаль берәмлек башлыгын сайлаулар "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән срокларда уздырыла.

5. вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган муниципаль берәмлек башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы житәкчесе) муниципаль берәмлек башлыгы вазыйфасыннан ваз кичү турында йә муниципаль берәмлек башлыгын отставкага чыгару турында муниципаль район Советы карары нигезендә отставкага чыгару турында Татарстан Республикасы югары вазыйфай затының (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы житәкчесе) хокукый акты нигезендә йә суд тәртибендә шушы хокукый актка яисә карарга шикаять биргән очракта, муниципаль сайлауларда сайлана торган муниципаль берәмлек башлыгын вакытыннан алда сайлаулар суд карары закон көченә кергәнче билгеләнәп куела алмый.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль район Советы тарафыннан үз составыннан яисә конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан сайланып куелган муниципаль берәмлек башлыгын сайлау вәкаләтләре шул рәвешле туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының вәкаләтләре чоры тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт калган булса, муниципаль берәмлек башлыгын муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы составыннан сайлау яңа сайланган муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының беренче утырышында гамәлгә ашырыла, ә конкурс комиссиясе тарафыннан конкурс нәтижәләре буенча тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан муниципаль берәмлек башлыгын сайлау - муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органын тулы хокуклы составында сайлаган көннән алып өч ай эчендә башкарыла.

7. Вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган муниципаль берәмлек башлыгы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең югары башкарма органы житәкчесе) муниципаль берәмлек башлыгы вазыйфасыннан ваз кичү турында йә муниципаль берәмлек башлыгын отставкага чыгару турында муниципаль район Советы карары нигезендә отставкага чыгару турында муниципаль берәмлек башлыгы шушы хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять биргән очракта, муниципаль район Советы үзенең составыннан яисә конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим

ителгән кандидатлар арасыннан муниципаль берәмлек башлыгын закон көченә керткәнче сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

43 статья. Муниципаль район башлыгы урынбасары

1. Муниципаль район башлыгы тәкъдиме буенча Муниципаль район Советы депутатлары арасыннан муниципаль район башлыгы урынбасары сайлана.

2. Муниципаль район Советы депутаты, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге аны хуплап тавыш бирсә, муниципаль район башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Муниципаль район башлыгы урынбасары муниципаль район Советы Регламентында һәм (яисә) муниципаль район башлыгының хокукый акты белән билгеләнгән функцияләргә үти, муниципаль район башлыгының йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча вафат булган (авыруга яисә отпускка бәйлә) яисә үз бурычларын үтәү мөмкин булмаган очракта, йә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә аңа карата суд карары буенча сак астына алу яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чараларын куллану чараларын күрә, муниципаль район башлыгының вазыйфаларын башкара.

4. Муниципаль район башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

5. Муниципаль район башлыгы урынбасары вәкаләтләргә әлегә Уставның 37 статьясында каралган нигезләрдә вакытыннан алда туктатыла.

6. Муниципаль район башлыгы урынбасары муниципаль район башлыгы инициативасы буенча кабул ителә торган яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә 50 процент күләмендә депутатлар төркеме таләбе буенча вазыйфадан теләсә кайсы вакытта алынырга мөмкин. Муниципаль район башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Муниципаль район башлыгы урынбасары "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә тиеш."

V бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

44 статья. Муниципаль районның башкарма комитеты - муниципаль район жирле үзидарәсенә башкарма-күрсәтмә органы

1. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль район жирле үзидарәсенә башкарма-күрсәтмә органы булып тора.

2. Муниципаль район башкарма комитетының рәсми исеме - "Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы башкарма комитеты".

3. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль район Советына, Муниципаль район башлыгына һәм муниципаль район халкына хисап тотты һәм аны контрольдә тотты.

4. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль район гербын сурәтлэгән һәм үз исеме белән мөһер, бланклар тотта.

5. Муниципаль район башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

45 статья. Муниципаль районның башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Башкарма комитет җитәкчесе тәкъдиме буенча муниципаль район Советы тарафыннан раслана.

2. Муниципаль район башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет җитәкчесе, аның урынбасарлары, тармак (функциональ) һәм (яисә) башкарма комитетның территориаль органнары керә.

3. Муниципаль районның башкарма комитеты органнары муниципаль район Советы раслый торган нигезләмәләр нигезендә эшлиләр.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлегендә аның компетенциясенә кертелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү бурычларын килештерелгән рәвештә хәл итү өчен муниципаль районның башкарма комитеты карары белән муниципаль район башкарма комитеты каршында координация, эксперт һәм башка киңәш бирү (консультатив) органнары төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән органнар муниципаль районның башкарма комитеты структурасына керми. Аларда эш иҗтимагый башлангычларда тормышка ашырыла.

46 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

Муниципаль районның башкарма комитеты:

Муниципаль районның башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- муниципаль район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм урта сроклы финанс планын) төзүне тәмин итә;

- кирәкле документлар һәм материаллар белән муниципаль район бюджеты проектын (бюджет проекты һәм уртача сроклы финанс планы) муниципаль район Советы раславына кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм (яисә) бирү тәртибен эшли һәм раслай;

- муниципаль район бюджетының үтәлешен тәмин итә һәм бюджет хисабы төзи, муниципаль район Советы раславына муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап бирә;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәмин итә;

- муниципаль районның социаль-икътисадый үсеш стратегиясен эшләүне тәмин итә һәм гамәлгә ашыра;

- муниципаль район бюджетын үтәүне, муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра;

- муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнарының һәм программаларының үтәлеше турында хисаплар эзерләүне тәмин итә;

- муниципаль районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын чагылдыра торган статистик күрсәткечләрне жыюны оештыра һәм күрсәтелгән дәүләт хакимияте органнарына Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә тапшыру;

- муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән жирлекләрнең бюджет тәмин ителеше дәрәжәләрен тигезләүне тәмин итә;

2) муниципаль милеккә идарә өлкәсендә, муниципаль район территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәتلәр:

- муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, кушу һәм арендау мәсьәләләрен (әгәр муниципаль район Советы карары белән башкасы билгеләнмәгән булса) хәл итә;

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан бирелә торган хезмәтләргә тарифлар раслай, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләр, федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәмин итүне һәм муниципаль биремне үтәүне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан финанс белән тәмин итүне гамәлгә ашыра, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыра;

- муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында шартнамәләр төзи; муниципаль район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- муниципаль районның административ участогында эшләү өчен бина полициянең участок вәкаләтле вәкиле вазыйфасын биләүче хезмәткәргә бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урыны бирә;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирә табигать мохитен саклау өлкәсендә:

- муниципаль район Советы раславына муниципаль районны территориаль планлаштыру документлары, муниципаль районның башка шәһәр төзелеше документлары проектларын эшли һәм кертә һәм аларны гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системаларын алып бара, муниципаль ихтыяжлар өчен муниципаль район чикләрендә жир кишәрлекләрен резервлый һәм тартып ала;

- әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыра;

- көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыра;

- муниципаль район территориясендә жирле эһәмияттәге дэвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклауны оештыра һәм гамәлгә ашыра, жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итә, федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына ачык аукцион үткәрә;

- муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

“Дәүләт күчемсез милек кадастры турында” 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләре башкаруны һәм территориянең планы картасын раслауны оештыра;

4) төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәмин итә, муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән читтә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль тикшереп торуны гамәлгә ашыра, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итә, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм муниципаль район чикләрендә жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәмин итә;

- муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар арасында халыкка хезмәт күрсәтүче ижтимагый транспорт тукталышлары маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарын раслый яисә килештерә;

- муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән читтә жәмәгать транспорты тукталышлары өчен бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәмин итә;

- жирлекләргә элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- адреслар бирүне, адреслар үзгәрүне, аннулирование, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципаль ара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исемнәр бирүне, муниципаль районның авылара территориясе чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирүне, мондый исемнәргә үзгәртүне, гамәлдән чыгаруны, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыруны тәмин итә;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә, шулай ук төзекләндерү һәм авыл хужалыгы өлкәсендә:

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләгән арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, күпфатирлы йортларны, муниципаль район чикләрендә муниципаль торак фондын тәшкил итүче биналарны энергетик яктан тикшерүне оештыра, энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәләгән арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- муниципаль район чикләрндә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрндә жирлекләрне электр һәм газ белән тәмин итүне оештыра;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрне жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, китапханә фондларын туплауны һәм саклауны тәмин итүне оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирлекара күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыра;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрне ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәт күрсәтүләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итә, социаль юнәлештәге коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм иреклеккә ярдәм итә;

- муниципаль район территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерүне тәмин итә, муниципаль районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын уздыруны оештыра;

- «Жылылык белән тәмин итү турында» Федераль законда каралган жылылык белән тәмин итүне оештыру буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- "Су белән тәмин итү һәм су бүлеп бирү турында" Федераль законда каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслый, муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәт бирә, мондый рөхсәтләрне юкка чыгара, муниципаль район территориясендә «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган үз белдеге белән билгеләнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирә;

б) мәгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә:

- муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләрәннән тыш) һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыра, муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыра (финанс ягыннан тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), балаларга муниципаль мәгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләүне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра, шулай ук каникул вакытында балаларның ялын оештыра;

- муниципаль мәгариф оешмалары биналарын һәм корылмаларын карап тотуны, аларга якин территорияләренә төзекләндерүне тәмин итә;

- мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча укырга тиешле балаларны исәпкә ала, муниципаль мәгариф оешмаларын муниципаль районның конкрет территорияләренә беркетә;

- муниципаль белем бирү оешмаларын төзи, яңадан оештыра, юкка чыгара (югары белем бирүче муниципаль районнарның жирле үзидарә органнары тарафыннан төзелүдән тыш), муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен башкара;

- муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (халкы башкарма хакимиятнең аерым территорияләр халкын медик-санитар тәэмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль органы буйсынуындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәэмин ителә торган территорияләренә Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләреннән тыш) гражданның медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләр буенча жирлекарар характердагы чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларына, жирле үзидарәнең сайланулы органнары эгъзаларына, муниципаль район Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыра;

7) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- муниципаль район территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары актларының үтәлешен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- дәүләт хакимияте органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның жирле үзидарә хокукларын боза торган актларына билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яисә арбитраж судта шикаять бирә;

- муниципаль милиция тарафыннан жәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәэмин итә;

- муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм алардан килгән зыяннарны бетерүдә катнаша;

- территорияль оборона һәм гражданның оборонасы, муниципаль район халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау буенча чаралар уздыруны оештыра һәм тәэмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыруны тәэмин итә;

- муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яисә килеп чыгу куркынычы турында халыкка вакытында хәбәр итүне һәм халыкка мәгълүмат бирүне тәэмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- жирле референдумны эзерләүне һәм уздыруны, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук «Террорчылыкка каршы торында» һәм «Экстремистик эшчәнлеккә каршы көрәш турында» Федераль законнар нигезендә муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремизм күренешләре нәтижеләрен минимизацияләү һәм (яисә) бетерү буенча чаралар күрүне тәмин итә;

- муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы торы чараларын күрә;

- муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтара һәм конфессияара татулыгын ныгытуга, телләрен һәм мәдәниятен үстерүгә, милли азчылыklarның хокукларын гамәлгә ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни жайлашуын тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшли һәм гамәлгә ашыра;

8) муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәмин итә;

- тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- муниципаль районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларынан муниципаль район Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәмин итә;

- Россия Федерациясенә су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесенә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, шәхси һәм көнкүреш ихтыяжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларынан файдалану кагыйдәләрен билгели, моңа гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полосаларына иреккә керүен тәмин итү дә керә;

9) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын төзү һәм алып бару тәртибен билгели;

- жирлекләренә архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны төзи һәм үз эченә ала;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләренә гамәлгә ашыра;

- муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, кануннарда, әлегә Устав тарафыннан кертелгән вәкаләтләрдән тыш, муниципаль район Советы

карарлары белән муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы яисә муниципаль районның башка жирле үзидарә органнары компетенцияләренә карый.

2. Башкарма комитет Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

1) муниципаль район музейларын төзи;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итә;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен башкара;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

7) кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә;

8) “Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында” 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтә;

9) “Кан донорлыгы һәм аның компонентлары турында” Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

10) авылара территориядә нотариус торак пункттында урнашкан торак пункт булмаган очракта кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кылуны оештыра;

11) федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыра, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар житәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм федераль законнар нигезендә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләренә бетерү буенча чаралар күрүне тикшереп тору чараларын күрү өчен шартлар тудыра;

12) “Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында” Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра;

13) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын, жайлашу физик культурасын һәм жайлашу спортын үстерүгә ярдәм итә;

14) “Кулланучылар хокукларын яклау турында” 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыра;

15) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына әлеге вазыйфаны хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бирә;

16) алкоголь, наркотик яисә башка токсик исереклек халәтендәге затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыра;

17) муниципаль янғын сакчылары төзи.

3. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган була.

Муниципаль контроль өлкәсендә муниципаль район башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына вәкаләтләр бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контроль нәтижәлелеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру, күрсәткечләр һәм аны үткәрү методикасы Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан раслана;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре муниципаль район башкарма комитеты органнарына мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә бирелергә мөмкин.

Муниципаль контроль төрләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру "Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында" 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән жайга салына.

4. Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы Башкарма комитетына жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм өлкә законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру буенча Татарстан Республикасы Менделеевск шәһәр башкарма комитетының (алга таба - Жирлекнең башкарма комитеты) вәкаләтләрен үтәү йөкләнә.

Муниципаль районның башкарма комитеты авыл жирлегә башкарма комитеты компетенциясә чикләрендә Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы "Менделеевск шәһәре" муниципаль берәмлеге Уставында беркетелгән жирлекнең башкарма комитеты вәкаләтләрен башкара.

47 статья. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә башкарма комитет вәкаләтләре

1. Башкарма комитет муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә хокуклы:

1) муниципаль район музейларын төзү;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;

3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары һөнәри белем бирү муниципаль мэгариф учреждениеләрен гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыру;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү.

8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;

9) «Кан донорлыгы һәм аның компонентлары турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру;

10) нотариусның авылара территориясендә урнашкан торак пунктында булмаганда кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

11) федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар житәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм федераль законнар нигезендә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартлары сыйфатын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләренә бетерү буенча чаралар күрүне тикшереп тору;

12) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

13) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, жайлаштырылган физик культураны һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм итү;

14) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;

15) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына әлеге вазыйфаны хезмәткәр биләгән вакытка торак урыны бирү;

16) алкоголь, наркотик яисә башка токсик исереклек халәтендәге затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру;

17) муниципаль янғын сагы булдыру.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләренә башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга (2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә

аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан тыш, чигерүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре кәргән башка мәсьәләләрне хәл итәргә хокуклы.

48 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе

1. Муниципаль районның башкарма комитетын муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе житәкли.

2. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе муниципаль районның әлеге вазыйфага контракт буенча билгеләнүче жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты булып тора.

3. Муниципаль районның башкарма комитеты житәкчесе үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Башкарма комитет житәкчесе, педагогик, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, эшкуарлык, шулай ук башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә хокуксыз.

5. Аерым оештыру-күрсәтмә функцияләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларга ия. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вакытлыча булмаган (авыруга яисә отпускка бәйле) очракта яисә ул үз бурычларын үтәмәгән йә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта, аның вәкаләтләрен муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларының берсе вазыйфаларны билгеләнгән бүләшү нигезендә башкара.

6. Муниципаль районның контракт нигезендә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы башкарма комитеты житәкчесе:

1) муниципаль район Советына контроль бирелгән һәм хисап бирелгән;

2) муниципаль район советына муниципаль район башкарма комитетының эшчәнлегә һәм эшчәнлегә нәтижеләре турында, шул исәптән муниципаль район Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

3) муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

4) Россия Федерациясе гражданлыгының туктатылуы турында муниципаль район башлыгына йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы турында язма рәвештә хәбәр итәргә тиеш, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга яисә чит дәүләт гражданлыгы сайланьрга хокуклы йә чит ил гражданының Россия Федерациясе территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә чит ил гражданының, Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә сайланган булырга хокукы булган чит ил гражданының, бу хакта аңа мәгълүм

булган көнне, эмма Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы яисә чит ил гражданлыгы (гражданлыгы) алынган көннән соңгы биш эш көннән дә соңга калмыйча, йә элге документның төрен яисә башка төрен алырга.

49 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү тәртибе

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе итеп билгеләнү конкурс нигезендә уздырыла.

2. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе өчен контракт шартлары муниципаль район Советы тарафыннан жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә һәм Татарстан Республикасы законы белән муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә раслана.

3. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына кандидатларда түбәндәгеләр булырга тиеш:

- муниципаль район Советы карары белән билгеләнә торган белгечлек буенча югары һөнәри белем йә белгечлек буенча башка югары һөнәри белем;

- тиешле вазыйфаи төркемнең муниципаль вазыйфаларында яисә аларга тиңләштерелгән дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларында кимендә ике ел муниципаль хезмәт стажы йә белгечлек буенча кимендә биш ел эш стажы;

- житәкче, оешма житәкчесе урынбасарының, дәүләт органының, жирле үзидарә органының, шулай ук аларның структур бүлекчәләре житәкчеләренең вазыйфаларында кимендә биш ел идарә итү эшчәнлегә тәҗрибәсе;

- башкарма комитет житәкчесенең вазыйфаи бурычларын үтәү өчен кирәкле күләмдә эшлекле сыйфатлар һәм күнекмәләр, ул муниципаль район Советы карары белән билгеләнә.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс элге Устав һәм Муниципаль район Советы карары белән билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

5. Конкурс шартлары, аны уздыру датасы, вакыты һәм урыны турында белешмәләр, контракт проекты конкурс уздырылган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарылырга тиеш.

6. Конкурсны үткәрү өчен конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

7. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс үткәрү тәртибе Муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә. Конкурсны уздыру тәртибе конкурс уздыру көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча конкурс шартларын, аны уздыру датасы, вакыты һәм урыны турындагы белешмәләрне, контракт проектын бастырып чыгаруны күздә тотарга тиеш.

Менделеевск муниципаль районында конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны Муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

Муниципаль районда конкурс комиссиясенең дүртенче әгъзаларының берсе - Муниципаль район Советы тарафыннан, дүртенчесе - муниципаль районның

административ үзәге, ә яртысы Татарстан Республикасы Президенты булып торучы Жирлек советы тарафыннан билгеләнә.

8. Зат муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына конкурс нәтижәләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

9. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт - муниципаль район башлыгы.

50 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенен вәкаләтләре чоры

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт 5 елга төзелә.

51 статья. Башкарма комитет житәкчесе вәкаләтләре

Башкарма комитет Житәкчесе

1) муниципаль районның башкарма комитеты эшчәнлегенә бердәм началь принципларда житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә керә торган муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан үтәлгән өчен шәхсән җаваплы;

2) муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль районның башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан тәкъдим ителә;

3) муниципаль район Советы каравына муниципаль район бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турындагы хисапларны тапшыра;

4) муниципаль район Советы каравына муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәләше турындагы хисапларны тапшыра;

5) муниципаль район Советы раславына башкарма комитет структурасы проекттын кертә, хезмәткәрләренң иң чик саны һәм хезмәткә түләү фонды билгеләгән структура нигезендә муниципаль район башкарма комитетының штат расписаниесен раслый;

6) башкарма комитет житәкчесе урынбасарларын билгеләп куя һәм вазыйфаларыннан азат итә, алар арасындагы вазыйфаларны бүлә, алар урынына муниципаль хезмәткәрләренә һәм муниципаль район Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен билгеләп куя һәм вазыйфаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген тикшереп тора, аларга карата бүләкләү һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

7) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә муниципаль район чаралары белән эш итә;

8) муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә

ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларны үтәү өчен шәхсән җаваплы; тиешле законнар нигезендә һәм үтәгәндә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

9) муниципаль район башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук муниципаль район башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

10) муниципаль район башлыгының, Муниципаль район Советының елына кимендә бер тапкыр яисә таләбе буенча муниципаль район Советына үз эшчәнлегә һәм эшчәнлегә турында муниципаль район башкарма комитетының хисап тапшыра;

11) муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлегә турында халыкка даими мәгълүмат бирә, муниципаль район Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, айга кимендә бер тапкыр гражданнарны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

12) дәүләт һәм башка органнарда муниципаль районның мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау чараларын күрә, муниципаль районның башкарма комитеты исеменнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

13) муниципаль район Советының раслануына муниципаль районның башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләрнең проектлары тәкъдим ителә;

14) муниципаль район Советы билгеләгән тәртиптә муниципаль район башкарма комитеты органнары җитәкчеләрен вазыйфаларына билгеләп куя һәм вазыйфаларыннан азат итә;

15) законнар, әлегә Устав, муниципаль район Советы карарлары һәм контракт нигезендә башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра.

Муниципаль район башкарма комитеты җитәкчесенә вәкаләтләрен үтәү буенча компетенциясе чикләрендә Поселения башкарма комитеты җитәкчесе вәкаләтләрен түбәндәге вәкаләтләргә гамәлгә ашыра:

1) Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районының «Менделеевск шәһәре» муниципаль берәмлегенә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан вәкаләтләргә һәм җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны федераль һәм өлкә законнары белән тәмин итә;

2) муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан Җирлек бюджетын формалаштыру, үтәү һәм аның үтәлешен тикшереп тору вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны оештыра;

3) Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районының "Менделеевск шәһәре" муниципаль берәмлегә депутатлары советына (алга таба - Җирлек территориясендә җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм юкка чыгаруны, җирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан депутатлар Советы карарлары проектларын кертә, яисә аларга бәяләмә бирә;

4) җирлек Советы депутатларын җирлек башкарма комитетының үзенә тапшырылган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча норматив хокукый актлар проектларын тапшыра;

5) муниципаль учреждениеләр һәм жирлек предприятиеләре житәкчеләрен, депутатлар Советы белән килештереп, үз вазыйфасына билгели һәм вазыйфаларыннан азат итә;

6) Поселение Башкарма комитетының вәкаләтләрен үтәү буенча муниципаль район башкарма комитеты эшчәнлегенә нәтижәләре турында, шул исәптән жирлек депутатлары советы куйган мәсьәләләренә хәл итү турында, муниципаль район башкарма комитеты эшчәнлегенә нәтижәләре турында, депутатлар советына еллык хисапларны тапшыра; 7) федераль һәм өлкә законнарында, "Татарстан Республикасы Менделеевск шәһәре" муниципаль берәмлегенә Уставында, жирлек депутатларының муниципаль хокукый актларында һәм әлегә Уставта каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

52 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләре түбәндәге очрактарда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләгә белән отставкалар;
- 3) әлегә статьяның 2 пункты нигезендә контрактны өзү;
- 4) гамәлдәге законнар нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;
- 7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 8) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы, чит дәүләт гражданлыгы яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациясе гражданы йә чит ил гражданы территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә чит ил гражданы, әгәр Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы;
- 10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;
- 11) федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль районны үзгәртеп кору, шулай ук муниципаль районны юкка чыгарган очракта;
- 12) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә килеп чыккан муниципаль районның сайлаучылары санын 25 проценттан күбрәккә арттыру;
- 13) халыкның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актыны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Башкарма комитет житәкчесе белән контракт яклар килешүе буенча яисә гариза нигезендә суд тәртибендә өзелергә мөмкин:

1) муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы контракт шартларын жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә кагылышлы өләштә бозуга бәйле рәвештә, шулай ук законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә;

2) Татарстан Республикасы Президентын - контракт шартларын муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өләшәндә, шулай ук закон белән билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә бозуга бәйле рәвештә.

3) Башкарма комитет җитәкчесе - муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан контракт шартлары бозылуга бәйле рәвештә.

4) “Коррупциягә каршы көрәш турында” 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, “Дәүләт Вазыйфаларын биләүче 3 зат һәм башка затлар чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торуга турында” 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, “Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәр) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында” 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, “Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына (яисә) ия булуны, чит ил керемнәре һәм мөлкәтләре турында белешмәләренә дәрәс булуын, Россия Федерациясә законнары нигезендә коррупциягә каршы торуга йөкләмәләре нигезендә билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, йөкләмәләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә Татарстан Республикасының иң югары вазыйфаи затының (иң югары вазыйфаи затының) гаризасы нигезендә.

VI бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫНЫҢ, МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫНЫҢ ҮЗАРА МӨНӘСӘБӘТЛӘРЕ

53 статья. Муниципаль район Советының, муниципаль район башлыгының һәм муниципаль район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Устав, Муниципаль район Советы, Муниципаль район башлыгы һәм муниципаль район башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән вәкаләтләрне бүлешү нигезендә үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Муниципаль район Советы һәм Муниципаль районның башкарма комитеты законнарда, әлеге Устав тарафыннан билгеләнгән рәвешләрдә муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсешә процесслары белән нәтижәле идарә итү һәм аның халкы мәнфәгәтләрендә үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Муниципаль район Советы һәм Муниципаль район башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны имзаланган көннән алып җиде көн эчендә бербәрсенә җибәрәләр.

4. Муниципаль район Советы, Муниципаль район башлығы муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, муниципаль район башкарма комитетының башка вазыйфай затларын кабул итү, бетерү, үзгәртү яисә тулыландыру турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаят бирергә хокуклы.

5. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе муниципаль район советына, муниципаль район Советының хокукый актларын кабул итү, бетерү, үзгәртү яисә тулыландыру турындагы тәкъдим белән муниципаль район башлығына мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаят бирергә хокуклы.

6. Муниципаль район башлығы муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенә муниципаль район Советының эш планнарын һәм муниципаль район Советы карарлары проектларын муниципаль район Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә жиберә.

7. Муниципаль район Советы һәм аның органнары утырышларында, муниципаль район башлығы үткәрә торган утырышларда муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, аның урынбасарлары яисә алар вәкаләт биргән затлар киңәш бирү тавышы хокукына ия. Муниципаль район Башкарма комитетының вазыйфай затлары, язма чакыру булганда, муниципаль район Советы утырышларында катнашырга тиеш.

8. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе үткәрә торган утырышларда муниципаль район башлығы, Муниципаль район Советы депутатлары катнашырга хокуклы.

54 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын уздыру юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ ОРГАННАРЫ

55 статья. муниципаль районның контроль - хисап палатасы

1. Муниципаль районның контроль-хисап палатасы тышкы муниципаль финанс контроленең даими эшләүче органы булып тора.

2. Контроль-хисап палатасы оештыру һәм функциональ бәйсезлеккә ия һәм үз эшчәнлеген мөстәкыйль гамәлгә ашыра.

3. Контроль-хисап палатасы контроль-хисап палатасы рәисеннән һәм аппаратыннан тора.

4. Контроль-хисап палатасы рәисе муниципаль вазыйфаны били.

5. Контроль-хисап палатасы рәисенең вәкаләтләр чоры муниципаль район Советы вәкаләтләре срогына туры килә.

6. Контроль-хисап палатасы рәисе вазыйфасына дәүләт, муниципаль идарә, дәүләт, муниципаль контроль (аудит), икътисад, финанс, юриспруденция өлкәсендә югары белемле һәм эш тәҗрибәсе булган Россия Федерациясе гражданы кимендә биш ел билгеләнә;

7. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм инспекторлары контроль-хисап палатасының вазыйфаи затлары булып торалар.

Контроль-хисап палатасы рәисе контроль-хисап палатасы эшчәнлегенә гомуми җитәкчелекне гамәлгә ашыра, Контроль-хисап палатасы эше һәм аларга үзгәрешләр кертү планнарын раслый, муниципаль район Советына һәм муниципаль район башлыгына Контроль-хисап палатасы эшчәнлеге, үткәрелгән контроль һәм эксперт-аналитик чаралар нәтижәләре турында еллык хисап тапшыра, Россия Федерациясе дәүләт органнары, Татарстан Республикасы дәүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары белән мөнәсәбәтләрдә контроль-хисап палатасын тәкъдим итә.

8. Контроль-хисап палатасы түбәндәге вәкаләтләргә гамәлгә ашыра:

1) муниципаль район бюджеты үтәлешен тикшереп тору;

2) муниципаль район бюджеты проектларына экспертиза;

3) муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү;

4) муниципаль район бюджеты акчаларынан файдалануның законлылыгын, нәтижәлелеген (нәтижәлелеген һәм экономиялелеген), шулай ук муниципаль район бюджеты тарафыннан Россия Федерациясе законнарында каралган башка чыганақлардан алына торган акчаларны тикшереп торуну оештыру һәм гамәлгә ашыру;

5) муниципаль район милкендәге мөлкәткә идарә итүнең һәм аның белән эш итүнең билгеләнгән тәртибенәң, шул исәптән интеллектуаль эшчәнлекнең сакланылуы нәтижәләренәң һәм Районныкы булган индивидуальләштерү чараларының үтәлешен тикшереп тору;

6) муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән салым һәм башка ташламалар һәм өстенлекләр, бюджет кредитлары бирүнең нәтижәлелеген бәяләү, шулай ук муниципаль гарантияләр бирүнең һәм поручительлекләренәң законлылыгын бәяләү яисә юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар тарафыннан муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән башкарылган алыш-бирешләр буенча башка ысуллар белән йөкләмәләргә үтәүне тәмин итү;

7) муниципаль хокукый актлар проектларына (финанс-икътисады нигезлүүләрнең нигезлелеген дә кертәп) муниципаль районның, шулай ук муниципаль программаларның чыгым йөкләмәләренә кагылышлы өлешендә финанс-икътисады экспертиза ясау;

8) Районда бюджет процессын анализлау һәм аны камилләштерүгә юнәлтелгән тәкъдимнәр әзерләү;

9) муниципаль район бюджетының үтәлеше барышы турында, үткәрелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларның нәтижәләре турында мәгълүмат әзерләү һәм мондый мәгълүматны муниципаль район Советына һәм Муниципаль район башлыгына тапшыру;

10) Менделеевск муниципаль районы составына керүче жирлекләр бюджетларына кергән Менделеевск муниципаль районы бюджеты акчаларынан

файдалануның законлылығын, нәтижелелеген (нәтижелелеген һәм экономиялелеген) тикшереп тору;

11) муниципаль район составына керүче жирлекләрдә муниципаль район Советы һәм муниципаль районның жирлекләр башлыклары тарафыннан төзелгән килешүләр нигезендә тышкы муниципаль финанс контроле вәкаләтләрэн гамәлгә ашыру;

12) муниципаль районның чыгым йөкләмәләре реестрының күрсәткечләрен муниципаль районның чыгым йөкләмәләре реестрына кертелгән чыгым йөкләмәләре һәм чыгым йөкләмәләре арасындагы муниципаль районның Муниципаль район бюджеты проекты нигезендә чираттагы финанс елында финанслауга планлаштырыла торган туры килүен ачыклау предметына анализлау;

13) муниципаль районны үстерү программаларын һәм планнарын гамәлгә ашыруның барышын һәм нәтижеләрен тикшереп тору;

14) муниципаль район бюджеты үтөлешен мониторинглау;

15) Райондагы социаль-икътисадый хәлгә анализ;

16) муниципаль район башкарма органнарында эчке финанс контролен оештыруга ярдәм итү;

17) коррупциягә каршы көрәшкә юнәлдерелгән чараларда вәкаләтләр чикләрендә катнашу;

18) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль район Советының уставында һәм норматив хокукый актларында билгеләнгән тышкы муниципаль финанс контроле өлкәсендәге башка вәкаләтләр. Тикшерелә торган органнар һәм оешмалар Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән срокларда Контроль-хисап палатасы гарызнамәләре буенча контроль һәм эксперт-аналитик чаралар уздыру өчен кирәкле мәгълүматны, документларны һәм материалларны бирергә тиеш.

11. Контроль-хисап палатасы юридик зат хокукларына ия, герб мөһере һәм бланклары үз исеме белән һәм муниципаль район гербы төшерелгән.

12. Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген финанс белән тәмин итү үзенә йөкләнгән вәкаләтләрне гамәлгә ашыруны тәмин итәргә мөмкинлек бирә торган күләмдә күздә тотыла.

13. Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

14. Контроль-хисап палатасы үз эшчәнлеген Россия Федерациясе Конституциясе, "Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында" Федераль закон, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары һәм норматив хокукый актлары, муниципаль район Уставы, Муниципаль район контроль-хисап палатасы турындагы нигезләмә, Муниципаль район Советы һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә гамәлгә ашыра.

15. Муниципаль районның контроль-хисап палатасы Рәисе һәм инспекторлары статусына бәйле бурычлар һәм чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

56 статья. Муниципаль районның финанс-бюджет палатасы

1. Муниципаль районның финанс-бюджет палатасы муниципаль район бюджетын үтәүне гамәлгә ашыручы даими эшләүче жирле үзидарә органы булып тора, муниципаль район бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисап төзи.

Финанс-бюджет палатасы Муниципаль район Советына хисап тотта.

2. Финанс-бюджет палатасы рәисе Муниципаль район Советы тарафыннан муниципаль район башлыгы тәкъдиме буенча билгеләнә.

3. Финанс-бюджет палатасы рәисе үз вазыйфасына Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы билгеләгән квалификация таләпләренә җавап бирүче затлар арасыннан билгеләнә.

Финанс-бюджет палатасы рәисе вазыйфасын биләүгә кандидатларның квалификация таләпләренә туры килүен тикшерү Татарстан Республикасы финанс органы катнашында гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән тикшерүне уздыруда Татарстан Республикасы финанс органының катнашу тәртибе Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә.

4. Финанс-бюджет палатасы рәисе муниципаль район жирле үзидарәсенен вазыйфаи заты булып тора, финанс-бюджет палатасы эшчәнлегенә җитәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

5. Финанс-бюджет палатасының мөһере, муниципаль район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме белән бланклары бар.

6. Финанс-бюджет палатасы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

7. Финанс-бюджет палатасы үз эшчәнлеген әлеге законнар, әлеге Устав һәм Муниципаль район Советы раслаган Финанс-бюджет палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

57 статья. Муниципаль районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

1. Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы муниципаль мөлкәт белән идарә итүне үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыручы муниципаль районның даими эшләүче жирле үзидарә органы булып тора, шул исәптән муниципаль район милкендәге жир кишәрлекләре, акцияләр, хужалык жәмгыятьләренен устав капиталларындагы өлешләрен (кертәмнәрен) исәпкә алып.

Муниципаль районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы жир кишәрлекләренен һәм башка муниципаль мөлкәтнең билгеләнеше һәм сакланышы буенча идарәгә, биләүгә, күрсәтмәгә, алардан файдалануга муниципаль контрольне гамәлгә ашыра.

Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Муниципаль район советына хисап бирәчәк.

2. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе муниципаль район башлыгы тәкъдиме белән Муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

3. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе муниципаль район жирле үзидарәсенә вазыйфай заты булып тора, мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

4. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасының мөһере, муниципаль район гербы сурәтләнган һәм үз исеме белән бланклары бар.

5. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

6. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз эшчәнлеген муниципаль район Советы раслый торган мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы законнар, әлеге Устав һәм Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

58 статья. Муниципаль районның сайлау комиссиясе

1. Муниципаль районның сайлау комиссиясе жирле референдумны эзерләүне һәм уздыруны гамәлгә ашыручы муниципаль районның жирле үзидарә органы була, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү.

2. Муниципаль районның сайлау комиссиясе муниципаль орган булып тора һәм жирле үзидарә органнары структурасына керми.

3. Муниципаль районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре чоры биш ел тәшкил итә.

4. Муниципаль районның сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш хокукына ия 8 әгъза составында төзелә.

5. Муниципаль районның сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәмин итү муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

6. Муниципаль районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав һәм Муниципаль район Советы раслаган Менделеевск муниципаль районының сайлау комиссиясе турындагы нигезләмә белән жайга салына.

7. Муниципаль район Советы мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча муниципаль районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре законнар нигезендә Татарстан Республикасы территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

VIII бүлек. Муниципаль район жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә гражданлык - хокукый һәм финанс нигезләре

59 статья. Муниципаль районның юридик зат хокукларына ия жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокукларына муниципаль район Советы һәм муниципаль районның башкарма комитеты,

муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы, Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы бирелә.

2. Муниципаль район Советы карары белән юридик зат хокуклары белән муниципаль районның контроль-хисап палатасына, Муниципаль районның сайлау комиссиясенә, шулай ук муниципаль район башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнарына бирелергә мөмкин.

60 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары, юридик затлар буларак

1. Муниципаль район исемнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе мөмкин.

2. Муниципаль район башлығы мөлкәти һәм башка хокукларны һәм бурычларны ала һәм гамәлгә ашыра, муниципаль район Советы, муниципаль район башлығы, депутатлар эшчәнлеген тәмин итүгә юнәлдерелә торган муниципаль район бюджеты акчалары белән эш итүгә, шулай ук муниципаль район Советына беркетелгән муниципаль мөлкәт белән эш итүгә бәйле рәвештә, судта ышанычнамәсез чыгыш ясый.

3. Юридик зат хокукларына ия муниципаль районның жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль учреждениеләр була һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар буларак дәүләт теркәве узарга тиеш.

61 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарын финанслау

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарын тотуга чыгымнарны финанслау бары тик муниципаль район бюджетының үз керемнәре исәбеннән генә гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта, муниципаль район Советы карарларында каралган очракларда муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

IX бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

62 статья. Муниципаль район башлығы һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Муниципаль район башлығына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарларына әлеге Устав нигезендә айлык акчалата бүләкләү түләнә.

2. Муниципаль район башлығының һәм аның урынбасарының айлык акчалата түләү күләме муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә, ул Райондагы уртача хезмәт хақының 10 күләменнән арта алмый.

Айлык акчалата бүләкләү күләме, инфляция дәрәжәсен (куллану бәяләрен) исәпкә алып, муниципаль район Советы карары нигезендә ел саен арта (индексацияләнә).

3. Муниципаль район башлыгына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарларына, аның икеләтә айлык акчалата хезмәт хакы күләмендә дәвалануга пособие түләп, 30 календарь көн дәвамлылығы белән еллык түләүле отпуск бирелә, командировка чыгымнары түләнә, законнар нигезендә башка түләүләр башкарыла. Тиешле еллар эшләгән өчен муниципаль хезмәткәргә еллык түләүле отпусктан тыш, федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда өстәмә түләүле ял бирелә.

4. Муниципаль район башлыгының һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарларының вәкаләтләре чоры аларга законнар нигезендә гомуми һәм өзлексез хезмәт стажына яисә хезмәт срогына, белгечлек буенча эш стажына кертелә.

5. Муниципаль район башлыгы һәм аның урынбасарлары муниципаль районның муниципаль хезмәткәрләрен законнар һәм әлеге Устав нигезендә пенсия белән тәмин итү өчен билгеләнгән шартларда һәм тәртиптә тиешле еллар эшләгән өчен пенсия белән тәмин итүгә хокуклы.

63 статья. Муниципаль район Советы депутаты, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Үзләштерелмәгән нигездә эшләүче муниципаль район Советы депутатына муниципаль район Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу, муниципаль район Советы йөкләмәләрен үтәү чорында муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнгән күләмдә акчалата компенсация түләнә. Компенсация Райондагы уртача хезмәт хакы күләменнән исәпләнелә торган почасовка түләүләрен, шулай ук законнар нигезендә командировка чыгымнары өчен түләүне үз эченә ала.

2. Әлеге Уставта каралган очракларда муниципаль район башлыгының үз вәкаләтләрен башкармаган нигездә гамәлгә ашыручы муниципаль район башлыгы урынбасарына муниципаль район башлыгының бурычларын үтәгәндә муниципаль район башлыгының айлык акчалата хезмәт хакының 90 проценты күләмендә акчалата бүләкләү түләнә.

3. Муниципаль районның контроль-хисап палатасы аудиторларына һәм муниципаль районның сайлау комиссиясе әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашу вакытындагы өчен муниципаль район Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

64 статья. Муниципаль район башлыгының, Муниципаль район Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район башлыгының, аларны жинаять яисә административ жаваплылыкка жәлеп иткәндә, тоткарлаганда, кулга алганда, тентүдә, сорау алганда, аларга карата башка жинаять-

процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны депутатларына карата оператив-эзләү чараларын, аларның багажларын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларына, алар кулындагы документлар белән элементә чараларыннан файдаланган язышуларны үткәргәндә хокуклары гарантияләре федераль законнар белән билгеләнә.

2. Муниципаль район Советы депутаты федераль закон нигезендә әйтелгән фикер, тавыш биргәндә чагылдырылган позиция, һәм аның муниципаль район башлыгы статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң, жинаять яисә административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлегә нигезләмә муниципаль район Советы депутаты тарафыннан халык алдында кимсетүләр, яла ягу яисә федераль законда каралган башка хокук бозуларга жибәрелгән очрақларга кагылмый.

Х бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ЖАВАПЛЫЛЫГЫ

65 статья. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ЖАВАПЛЫЛЫГЫ

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары муниципаль район халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында федераль законнар нигезендә җаваплы булалар.

66 статья. Муниципаль район Советы депутатларының муниципаль район халкы алдында җаваплылыгы

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район башлыгының, муниципаль район халкы алдында җаваплылыгы аны сайлаган халыкның ышанычын югалту нәтижәсендә килә.

2. Муниципаль район Советы депутаты ышанычын югалткан, шул исәптән жирлекнең вәкиллекле органы депутаты буларак, муниципаль район башлыгы әлегә Устав һәм жирлек Уставы нигезендә тиешле жирлек сайлаучылары тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

67 статья. Муниципаль районның дәүләт алдындагы жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Федераль закон нигезендә муниципаль район Советының, муниципаль район башлыгының, Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенең дәүләт алдында җаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституция законнары, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлегә Устав, шулай ук муниципаль районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмау очрагында тиешле суд карары нигезендә килә.

68 статья. Муниципаль район башлыгын отставкага жибәрү

1. Муниципаль район Советы гамәлдәге законнар һәм әлеге Устав нигезендә муниципаль район башлыгын муниципаль район Советы депутатлары инициативасы буенча яисә Татарстан Республикасы Президенты инициативасы белән отставкага жибәрергә хокуклы.

2. Муниципаль район башлыгын отставкага чыгару өчен түбәндәгеләр нигез була:

1) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 75 статьясындагы 1 өлешенә 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижеләргә китергән муниципаль район башлыгы карарлары, гамәлләре (гамәл кылмау);

2) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү, әлеге Федераль законда, башка федераль законнарда, муниципаль район уставында каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру бурычларын һәм (яисә) жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъекты законнарында жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү
бурычларын
үтәмәү;

3) муниципаль район башлыгы эшчәнлеген муниципаль район Советы тарафыннан аның ел саен бирелә торган хисабы нәтижеләре буенча муниципаль район Советы тарафыннан канәгәтләнәрлек булмаган бәяләү, ул рәттән ике тапкыр бирелгән;

4) 2008 елның 25 декабрәндәге «Коррупциягә каршы тору турында» 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәмәү һәм бурычларны үтәмәү.

3. Муниципаль район Советы депутатлары инициативасын күрсәтү һәм карау, Муниципаль район Советы тарафыннан муниципаль район башлыгын отставкага чыгару турында карар кабул итү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә билгеләнә.

69 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының физик һәм юридик затлар алдындагы җаваплылыгы

Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

70 статья. Ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә түбәндәге очракларда ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) яklar тарафыннан үзе тора торган мәнфәгатләр конфликтын булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын затның күрмәве;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре хакында белешмәләрне тапшырмау йә белә торып дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшыру;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очрактардан тыш, коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) эшкуарлык эшчәнлеген башкару;

5) затның Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләренә башка органнары составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатләр конфликтына китерә торган яисә китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләүче зат ышанычын югалтуга бәйле рәвештә эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, муниципаль вазыйфаны биләүче зат муниципаль вазыйфаны үтәмәгән очракта, яklar конфликтын булдырмау һәм (яисә) жайга салу буенча чаралар.

XI бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКҢЙ АКТЛАРЫ

71 статья. Муниципаль районның муниципаль хокукҢй актлары системасы

1. Муниципаль районның муниципаль хокукҢй актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) муниципаль район Уставы;

2) жирле референдумда кабул ителгән хокукҢй актлар;

3) муниципаль район Советының норматив һәм башка хокукҢй актлары;

4) муниципаль район башлығы, жирле үзидарәнең әлеге Уставта каралган башка органнары һәм вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукҢй актлары.

2. Муниципаль район уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукҢй актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукҢй актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм муниципаль районның бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукҢй актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукҢй актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары кабул иткән муниципаль хокукҢй актлар муниципаль районның бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукҢй актларны үтәмәгән өчен гражданныр, оешмалар житәкчеләре, дәүләт хакимияте органнарының һәм жирле үзидарә органнарының

вазыйфай затлары федераль законнар һәм Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы Кодексы нигезендә жаваплы булалар.

5. Муниципаль районның муниципаль хокукый актлары Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституциячел законнарга, федераль законнарга һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларына, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларына каршы килмәскә тиеш.

6. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары, суд тарафыннан, ә жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә - тиешенчә вәкаләтле Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органы йә Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы тарафыннан туктатылырга мөмкин.

72 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне муниципаль район халкы тарафыннан турыдан-туры хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район халкын турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү (басма) кергән көннән алып 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукый актны эзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләү таләп ителә. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу муниципаль район башлыгын чакыртып алу, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен эштән азат итү яисә муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез була.

73 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары кабул итә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

- 1) Муниципаль район Советы - муниципаль район Советы карары;
- 2) муниципаль район башлыгы - муниципаль район башлыгының карарлары һәм күрсәтмәләре;
- 3) муниципаль район башкарма комитеты - муниципаль район Башкарма комитетының карарлары һәм күрсәтмәләре.

2. Муниципаль район жирле үзидарәсенә башка вазыйфаи затлары әлеге Уставада, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль хокукий актларда билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

74 статья. Муниципаль хокукий актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектлары муниципаль район башлығы, муниципаль район Советы депутатлары, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук муниципаль районның контроль-хисап палатасы, муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы һәм Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы тарафыннан аларны алып бару мәсьәләләре буенча кертеләргә мөмкин.

2. Гамәлдәге норматив хокукий актларны камилләштерү зарурлығы үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында муниципаль район прокуроры "Менделеевск муниципаль районы" муниципаль берәмлегенә жирле үзидарә органнарына муниципаль норматив хокукий актлар проектларын, шулай ук муниципаль норматив хокукий актларны үзгәртү, өстәү, гамәлдән чыгару яисә кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү тәртибе, аларга теркәлү торган документларның исемлегенә һәм формасы тиешенчә муниципаль район Советы Регламенты, муниципаль район башлығы, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан билгеләнә.

75 статья. Муниципаль район Советының хокукий актлары

1. Муниципаль район Советы үз компетенциясенә федераль законнар, Россия Федерациясе субъекты законнары, Менделеевск муниципаль районы уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча Менделеевск муниципаль районы территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләренә билгели торган карарлар, муниципаль район башлығын отставкага чыгару турында карар, шулай ук муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру һәм аның компетенциясенә федераль законнар, Россия Федерациясе субъектлары законнары, Менделеевск муниципаль районы уставы белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Муниципаль район Советы карарлары, законнарда, әлеге Устав тарафыннан билгеләнгән очрактан тыш, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Совет карарлары жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм юкка чыгаруны, муниципаль район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тотып, муниципаль район Советы каравына бары тик муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән генә яисә аның бәяләмәсе булганда гына кертеләргә мөмкин. Күрсәтелгән йомгаклау муниципаль район Советына карар проекты муниципаль районның башкарма комитетына тапшырылган көннән утыз көн эчендә тапшырыла.

4. Муниципаль район Советы карарларына муниципаль район башлыгы тарафыннан алар кабул ителгән көннән алып өч көн эчендә имза салына һәм әлеге Устав билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

76 статья. Муниципаль район башлыгының хокукый актлары

Муниципаль район башлыгы законнар, әлеге Устав, муниципаль район Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара.

77 статья. Муниципаль район Башкарма комитетының хокукый актлары

Муниципаль район башкарма комитетының кануннарда, әлеге Уставта һәм Муниципаль район Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә башкарма комитет жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча һәм муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук муниципаль район башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

78 статья. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Муниципаль район Советы карарлары, әгәр әлеге карар белән башкасы билгеләнмәгән булса, муниципаль район башлыгы имза салган көннән соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Муниципаль район Советының салымнар һәм жыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Муниципаль район Советы карарлары муниципаль район Уставын кабул итү яисә әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлар федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Муниципаль район башлыгының, муниципаль район башкарма комитетының, жирле үзидарәнең башка вазыйфай затларының хокукый актлары, әгәр актлар үзләре тарафыннан башкасы билгеләнмәгән булса, аларны имзалаган көннән үз көченә керә.

3. Муниципаль берәмлек гамәлгә куйган оешмаларның хокукый статусын билгели торган кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагыла торган муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка житкергәннән) үз көченә керә.

Жирле үзидарә органнары арасында төзелгән муниципаль хокукый актны яисә килешүне рәсми бастырып чыгару аның тулы текстын тиешле муниципаль берәмлектә таратыла торган вакытлы матбугат басмасында беренче бастырып чыгару булып санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) өчен жирле үзидарә органнары шулай ук “Интернет” челтәре басмасыннан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның тулы тексты рәсми челтәр басмасында басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, басмада аңа карата күләмле график һәм табличный кушымталар басмада китерелмәскә мөмкин.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: исеме, имза салу датасы (муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук аны муниципаль район Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый актны имзалаган вазыйфаи затның исеме булырга тиеш.

5. Муниципаль район Советы муниципаль район бюджеты турында, муниципаль район бюджеты турында, аның хисабы хакында, аның үтәлеше турында, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, муниципаль район Советы Регламенты, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе кабул иткән башка норматив хокукый актлар аларга имза салынган көннән алып жиде көн эчендә, федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль район башлыгын һәм аның урынбасарларын сайлау, муниципаль район башлыгын сайлау, муниципаль район башлыгын сайлау, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен һәм аның урынбасарларын билгеләп кую мәсьәләләре буенча шулай ук жирле референдумны билгеләү турында норматив булмаган хокукый актлар һәм башка актлар мәжбүри рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә муниципаль район жирле үзидарәсенә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый акт реквизитлары күрсәтелә.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган басма массакуләм мәгълүмат чараларында йә муниципаль район территориясендә таратыла торган башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында хокукый акт текстын бастырып чыгару. Хокукый акт текстын башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда әлеге бастырып чыгаруның рәсми булуы хакында тамга булырга тиеш;

- хокукый акт яисә хокукый акт проекты текстын Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре Порталында муниципаль районның рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә, "Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталы" нда урнаштыру.

Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы күрсәтелергә тиеш.

10. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы күрсәтелергә тиеш.

11. Жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган муниципаль хокукый актларны, килешүләрне бастырып чыгару (халыкка житкерү) тәртибе муниципаль берәмлек уставында билгеләнә һәм алар белән гражданнырны таныштыру мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш, моңа федераль закон белән чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлар яисә аларның аерым нигезләмәләре керми.

12. Муниципаль хокукый актлар Россия Федерациясә Конституциясенә, федераль конституциячел законнарға, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында" Федераль законға, башка федераль законнарға һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларына, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә, әлегә Законға, башка законнарға һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларына каршы килмәскә тиеш.

13. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән муниципаль норматив хокукый актлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

XII бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТЕ **79 статья. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТЕ**

Муниципаль районның муниципаль хезмәтен хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертәп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе муниципаль хезмәтне узу тәртибен дә кертәп, 2007 елның 2 мартындагы N25-ФЗ номерлы "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында"гы Федераль закон, муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы Кодексы, әлегә Устав һәм Муниципаль район Советы раслаган Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районы муниципаль хезмәте турындагы нигезләмә нигезендә гамәлгә ашырыла.

XIII бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НИГЕЗЕ **80 статья. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НИГЕЗЕ**

Муниципаль районның икътисадый нигезен муниципаль районның муниципаль милкендәгә мөлкәт, муниципаль район бюджеты акчалары, шулай ук муниципаль районның мөлкәти хокуклары тәшкил итә.

81 статья. Муниципаль районның муниципаль мөлкәте

1. Муниципаль район милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Уставның 6 статьясында билгеләнгән муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очрақларда, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә тапшырылган жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) муниципаль район Советының норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның вазыйфай затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт (әлеге Уставның 7 статьясы) ;

5) әлеге Уставның 8 статьясы нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Муниципаль районның әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очрақларда күрсәтелгән мөлкәт мөлкәтне яңадан үзгәртәргә (максатчан билгеләнешендәге үзгәртәргә) йә читләштерәргә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

82 статья. Муниципаль районның муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары, әлеге Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүләшүне исәпкә алып, муниципаль район исемнән муниципаль мөлкәткә Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган муниципаль район жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә мөстәкыйль ия булалар, файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр башкарырга, читләштерәргә, гамәлгә ашырырга хокуклы.

83 статья. Муниципаль районның муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары муниципаль район Советы карарлары белән федераль законнар нигезендә билгеләнә.

2. Муниципаль мөлкәтне файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан керемнәр муниципаль район бюджетына керә.

84 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Район әлеге Устав билгеләгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзөргә, үзгәртеп корырга һәм бетерергә, хужалык жәмгыятьләре төзүдә, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль берәмлек исемнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияләр бирә һәм аларны федераль законда билгеләнгән тәртиптә үтәүне тәмин итә.

85 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Муниципаль районның жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, федераль законда, Татарстан Республикасы законында башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамәчел нигездә төзелә.

XIV БҮЛЕК. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

86 статья. Муниципаль район бюджеты

1. Районның үз бюджеты бар.

2. Муниципаль район бюджеты муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты рәвешендә әзерләнә һәм раслана.

3. Муниципаль район бюджетында муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга һәм муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән гамәлгә ашырыла торган муниципаль район бюджетының тиешле чыгымнары аерым-аерым карала.

4. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителэ торган Россия Федерациясенә башка муниципаль хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына муниципаль район бюджетының үтәләше турында хисаплар тапшыра.

87 статья. Райондагы бюджет процессы

1. Муниципаль район бюджетын төзү, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен тикшереп тору муниципаль районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла. Муниципаль район бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Муниципаль район бюджеты проекты, муниципаль район Советы карары, муниципаль район бюджетын раслау турында, аның үтәләше турында еллык хисап, муниципаль район бюджетын үтәү барышы турында һәм жирле үзидарэ органнарының, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә саны турында квартал саен белешмәләр, аларны акчалата тотуга факттагы чыгымнарын күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш. Муниципаль район бюджеты проекты чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

4. Муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджеты проекты муниципаль районның чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында муниципаль районның социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

5. Муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, әлегә Устав һәм Менделеевск муниципаль районында Бюджет процессы турында нигезләмә нигезендә муниципаль районның башкарма комитеты билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

6. Муниципаль район бюджеты проектын чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының бюджет юллагасында;

Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Дәүләт Советына юллагасы;

муниципаль районның социаль-икътисадый үсешен фаразлау;

муниципаль районның бюджет һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре.

7. Муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджеты турындагы карарда бюджет керемнәренә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты керә торган төп характеристикалар булырга тиеш.

8. Муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджеты турындагы карарда Россия Федерациясенә бюджет

законнары белән билгеләнмәгән очракта, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары арасында керемнәрне бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Муниципаль район бюджеты турындагы карар белән түбәндәгеләр билгеләнә:

муниципаль район бюджеты керемнәренә баш администраторлары исемлегә;

муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлегә;

чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) чыгымнарның ведомство структурасында бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә җибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме;

чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

муниципаль район бюджетын чираттагы финанс елына һәм план чорына кабул иткән очракта, муниципаль район бюджетының план чорының беренче елына шартлы рәвештә раслана торган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләмәнән 2,5 проценттан да ким булмаган күләмдә муниципаль район бюджеты чыгымнарының икенче елына муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменә 5 проценты күләмдә кабул ителгән очракта, муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләмәнән, муниципаль район бюджеты кытлыгын чираттагы финанс елына һәм план чорына Россия Федерациясе Бюджет кодексының 96 статьясында билгеләнгән финанслау чыганакларыннан ким булмаган күләмдә;

елның 1 гыйнварына, чираттагы финанс елыннан һәм план чорының елдан-ел килүче, муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелә;

муниципаль район бюджетының тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

10. Муниципаль район бюджеты чираттагы финанс елына һәм план чорына кабул ителгән очракта Муниципаль район бюджеты турындагы карар проекты чираттагы финанс елына расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм бюджет проектының план чорының икенче ел параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Муниципаль районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджетты турындагы карар проекты расланган план чоры бюджетты күрсәткечләрен аныкый һәм төзелә торган бюджетның икенче ел план чоры күрсәткечләрен раслый.

Муниципаль районның раслана торган бюджетты параметрларын төгәлләштерү түбәндәгеләрне күздә тотта:

1) муниципаль районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджетты турындагы карар проектына карау предметы булган күрсәткечләренә төгәлләштерүне раслау;

2) муниципаль район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрән арттыруны яисә кыскартуны раслау йә аңа муниципаль район бюджетының өстәмә максатчан статьялары һәм (яисә) чыгымнар төрләрә буенча бюджет ассигнованиеләрән кертү.

11. Муниципаль район бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) муниципаль район Советына түбәндәгеләр тапшырыла:

муниципаль районның бюджет һәм салым сәясәтенә чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төп юнәлешләрә;

муниципаль районның агымдагы финанс елның узган чорында социаль-икътисадый үсешенә якынча йомгаклары һәм муниципаль районның агымдагы финанс елында социаль-икътисадый үсешенә көтелә торган нәтижәләрә;

муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) социаль-икътисадый үсеш фаразын;

муниципаль районның чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) берләштерелгән бюджетының төп характеристикаларын фаразлау (керемнәрнә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты);

муниципаль район бюджеты проектына аңлатма язуы;

бюджетара трансфертларны бүлүнә методикалары (методикалары проектлары) һәм исәпләрә;

чираттагы финанс елы ахырына муниципаль бурычның югары чиге (чираттагы финанс елы ахыры һәм план чорының һәр елы ахыры) ;

чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) муниципаль эчке алынмалар программасы проекты;

чираттагы финанс елына муниципаль гарантияләр программалары проектлары чираттагы финанс елы һәм план чоры;

агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

муниципаль район Советы тарафыннан тәкъдим ителгән, суд системасы органнары, муниципаль район Советы тарафыннан төзелгән муниципаль финанс контроле органнары, күрсәтелгән органнарның муниципаль районның финанс-бюджет палатасы белән күрсәтелгән бюджет сметаларына карата каршылыклар барлыкка килгән очракта бирелә торган бюджет сметалары проектлары;

Россия Федерациясә Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлегә Устав тарафыннан билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

12. Муниципаль район бюджеты проектын чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзү Россия Федерациясә Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Шәһәрнә башкарма комитеты муниципаль район Советы каравына чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) муниципаль район бюджеты турында карар проектын агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча кертә.

14. Муниципаль район Советы Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) муниципаль район бюджеты турындагы карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе чираттагы финанс елы башланганчы (чираттагы финанс елы һәм план чоры) күрсәтелгән проектны карауны һәм раслауны тәмин итәргә тиеш.

15. Муниципаль район бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) муниципаль район бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елның 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Муниципаль район бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

16. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район бюджетының балансылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч дефициты, күләме һәм структурасы, муниципаль районның бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм федераль законнарның үтәлешен тәмин итәләр.

17. Муниципаль район бюджеты керемнәре Россия Федерациясе бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

18. Муниципаль район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

19. Дәүләт хакимиятенә федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга муниципаль район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрактардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Муниципаль районның капитал салулар программасына кертелгән смета бәясә 10 млн. сумнан артыграк булган инвестиция проектлары нигезендә муниципаль милектәге капитал төзелеш объектларына бюджет инвестицияләрен гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре чыгымнарның ведомство структурасы составындагы муниципаль район бюджеты турындагы карарда һәр инвестиция проекты һәм аңа туры килә торган чыгымнар төре буенча аерым-аерым чагыла.

Муниципаль районның капитал салулар программасына кертелгән смета бәясә 10 млн. сумнан артыграк булган инвестиция проектлары нигезендә муниципаль милектәге капитал төзелеш объектларына бюджет инвестицияләрен гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре муниципаль район бюджетының жыелма бюджет язмасы составында һәр инвестиция проекты һәм аңа туры килә торган чыгымнар төре буенча аерым чагылдырыла.

88 статья. муниципальара характердагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә чыгымнар

1. Муниципаль район составына керүче жирлекләр муниципальара характердагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә муниципаль район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыруга түбәндәге максатларда субсидияләр күчерәләр:

муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар, күперләр һәм башка транспорт инженерлык корылмалары арасында гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрне һәм федераль һәм республика әһәмиятендәге башка транспорт инженерлык корылмаларын тоту һәм төзү;

муниципаль район чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

муниципаль район территориясендә йөклелек чорында, бала тапканда һәм аннан соң амбулатор-поликлиника һәм хастаханә учреждениеләрендә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүне (санитар-авиация ярдәменнән тыш), хатын-кызларга медицина ярдәме күрсәтүне оештыру;

опека һәм попечительлек;

көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру.

2. Күрсәтелгән бюджетара субсидияләрнең күләме муниципаль район Советы карары һәм жирлекләрнең вәкиллеке органнары карарлары белән муниципаль районның барлык тиешле жирлекләре өчен бердәм булган жирле бюджет турында муниципаль районның бер кешегә йә муниципаль хезмәт күрсәтүләрне кулланучыга исәпләгәндә норматив белән раслана.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органы тарафыннан муниципаль район бюджеты турында Муниципаль район Советы карары үтәлмәгән очракта, муниципаль район бюджетына бюджетара субсидияләрне күчерү өлешендә муниципаль район бюджетына бюджетара субсидияләр күләме федераль салымнар һәм жыемнардан, жирле бюджетка күчерелергә тиешле махсус салым режимнарында, региональ һәм жирле салымнарда каралган салымнар, Россия Федерациясе Финанс министрлыгы билгеләгән гомуми таләпләрне үтәп, муниципаль районның Финанс-бюджет палатасында билгеләнә торган тәртиптә алына.

89 статья. Муниципаль заказ

1. Муниципаль ихтыяжлар өчен товарлар кайтаруга, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль законда каралган тәртиптә гамәлгә ашырыла.

2. Товарлар кайтаруга, эшләр башкаруга һәм хезмәтләр күрсәтүгә муниципаль заказ жирле бюджет акчалары исәбеннән түләнә.

3. Муниципаль заказның үтәлешен булдыру, урнаштыруны тәмин итү, үтәүне һәм тикшереп тору тәртибе федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган муниципаль заказ турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

90 статья. Муниципаль район гражданнының үзара салым акчалары

1. Гражданнарның үзара салым акчалары дигәндә гражданнарның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданнарның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме муниципаль районның барлык халкы өчен бертигез дәрәжәдә билгеләнә, моңа муниципаль район халкының гомуми санының 30 процентыннан артык була алмаган һәм алар өчен түләү күләме киметелергә мөмкин булган аерым категориядәге гражданнар керми.

2. Әлеге статьяның 1 пункттында күрсәтелгән гражданнарның бер мәртәбә бирелә торган түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә.

3. Гражданнарның бер мәртәбә түләүләрен жыю турында жирле референдум карары басылып чыкканнан соң муниципаль район башкарма комитеты:

- Гражданнарның үзара салым акчаларын туплау өчен, муниципаль район территориясендә урнашкан Россия Банку учреждениесендә махсус счет ача;

- референдум карарында каралган эшләргә башкаруны оештыра һәм муниципаль район халкы алдында шушы карарда каралган тәртиптә аларның үтәлеше турында хисап тотат.

4. Гражданнарның үзара салым акчалары муниципаль район бюджетының үз керемнәренә керә.

91 статья. Муниципаль районның муниципаль бурычлары

1. Муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен каплау максатларында район муниципаль эчке алынмаларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Муниципаль район исемнән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыру хокукына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә муниципаль районның башкарма комитетына ия.

3. Муниципаль район бюджетының агымдагы финанс елы башына калган средстволары муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслауның күрсәтелгән чыганагы буларак муниципаль район бюджеты турындагы карар белән каралган чаралар күләменнән артыграк күләмдә касса өзеклекләрен каплауга агымдагы финанс елында жибәрелергә мөмкин.

92 статья. Муниципаль районның жирле бюджетын үтәү

1. Муниципаль районның жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район бюджеты кассаның бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуындагы бердәмлеге нигезендә башкарыла.

3. Муниципаль район бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, муниципаль район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Муниципаль район бюджетын үтәү муниципаль районның жыелма бюджет язмасы һәм муниципаль районның касса планы нигезендә оештырыла.

93 статья. Бюджет хисабы. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап

1. Муниципаль районның бюджет хисабы еллык тәшкил итә.

2. Муниципаль районның бюджет хисабы тиешле бюджет акчалары баш администраторларының жыелма бюджет хисабы нигезендә муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан төзелә һәм муниципаль район башкарма комитетына тапшырыла.

3. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап муниципаль район Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында муниципаль район Советына тәкъдим ителгәнчегә кадәр еллык хисап бюджет акчалары баш администраторларының бюджет хисапларына тышкы тикшерүне һәм муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләүне үз эченә алган тышкы тикшерү узарга тиеш.

Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәгән килеш, әлеге Устав белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль районның контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жирлекнең вәкиллекле органы мөрәжәгәте буенча жирлек бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль районның контроль-хисап органы тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5. Муниципаль район башкарма комитеты муниципаль район бюджетының аңа бәяләмә эзерләүгә агымдагы финанс елның 1 апреленән дә соңга калмыйча хисап бирә. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләү бюджет акчалары баш администраторларының еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе күрсәткечләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелә.

6. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапка Бәяләмә муниципаль районның контроль-хисап органы тарафыннан бер үк вакытта муниципаль район башкарма комитетына юллама белән тапшырыла.

7. Муниципаль район башкарма комитеты агымдагы финанс елның 1 маеннан да соңга калмыйча, муниципаль район бюджетының хисап финанс елында үтәлеше турында еллык хисапны муниципаль район Советына тапшыра, хисап елында муниципаль район бюджетын үтәү турында муниципаль район Советы карары проекты, муниципаль район бюджетының үтәлеше турында башка бюджет хисабы, муниципаль районның консолидацияләнгән бюджетының үтәлеше турында бюджет хисабы һәм Россия Федерациясенең бюджет законнарында каралган башка документлар проекты кушымта белән.

8. Бюджет үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижеләре буенча.

Муниципаль район Советы муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яисә кире кагу турында карар кабул итә.

Муниципаль район Советы Муниципаль район бюджетының үтөлеше турында еллык хисапны кире каккан очракта, ул күрсәткечләрне дәрәс түгел яисә тулы чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кайта.

9. Муниципаль район бюджетының үтөлеше турындагы карар белән муниципаль район бюджетының хисап финанс елы өчен үтөлеше турында хисап счёты раслана, анда муниципаль район бюджетының керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасын күрсәтеп.

Хисап финанс елында муниципаль район бюджетының үтөлеше турында муниципаль район Советы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

бюджетлар керемнәре классификациясе кодлары буенча муниципаль район бюджеты керемнәре;

дәүләт идарәсе секторының бюджет керемнәренә карый торган керем төрләре, керем подвидлары кодлары, операцияләр классификациясе буенча муниципаль район бюджеты керемнәре;

муниципаль район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;

бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;

бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

муниципаль район бюджеты кытлыгын бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәре, төркемнәре, статьялары, төрләре буенча финанслау чыганакалары; бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакаларына карый торган дәүләт идарәсе секторының операцияләрен классификацияләү.

94 статья. Муниципаль финанс контроле

Муниципаль район Советы финанс контроленә түбәндәге рәвешләрен гамәлгә ашыра: бюджет турындагы карар проектлары буенча фикер алышу һәм раслау барышында - башлангыч контроль; алымдагы контроль - муниципаль район Советы утырышларында бюджет үтөлешенә аерым мәсьәләләрен карау барышында; аннан соң бюджетның үтөлеше турындагы хисапны карау һәм раслау барышында контроль.

XV БҮЛЕК. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР ҺӘМ ӨСТӘМӘЛӘР КЕРТҮ

95 статья. Муниципаль район Уставы проектының эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Уставы проекты, Муниципаль район Советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карары проекты муниципаль район башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары, муниципаль район башкарма комитеты житекчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары,

гражданнарның инициатив төркемнәре тарафыннан муниципаль район Советына кертелергә мөмкин.

2. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен Муниципаль район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Муниципаль берәмлек уставы проекты, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый акт проекты муниципаль берәмлек уставын кабул итү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан күрсәтелгән устав проекты, күрсәтелгән муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның аны тикшерүдә катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр кертелгәндә гражданнарның анда фикер алышу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Муниципаль район Уставы проекты, Муниципаль район Советының әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары буенча аларны карау алдыннан Муниципаль район Советы утырышында әлеге Уставның 15 статьясы нигезендә гавами тыңлаулар уздырыла.

96 статья. Муниципаль район Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты карау Муниципаль район Советы тарафыннан муниципаль район Советы Регламенты нигезендә кимендә ике укуда гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң күрсәтелгән проект муниципаль район башлыгы тарафыннан муниципаль район Советы депутатларына, әлеге Уставның 69 статьясындагы 1 пункттында күрсәтелгән хокук ижат инициативасы хокукына төзәтмәләр кертү өчен жибәрелә.

3. Муниципаль район уставы, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы карары күпчелек тарафыннан муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике өлешкә кабул ителә.

4. Муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул рәсмиләштерелергә мөмкин:

1) муниципаль район Советы карары белән (гражданның жыены), аның рәисе һәм муниципаль район башлыгы тарафыннан имзаланган йә муниципаль район Советы рәисе вәкаләтләрән башкаручы бердәй муниципаль район башлыгы (гражданның жыены);

2) муниципаль район Советы (гражданның жыены) кабул иткән һәм муниципаль район башлыгы тарафыннан имзаланган аерым норматив хокукый акт. Бу очракта әлегә хокукый актта муниципаль район Советының аны кабул итү турындагы карарының реквизитлары күрсәтелә. Муниципаль район Советының (гражданның жыенының) күчеш нигезләмәләрен һәм (яисә) муниципаль район Уставына кертелә торган үзгәрешләрнең һәм өстәмәләренң үз көченә керүе турындагы нормаларын кертү рөхсәт ителми.

5. Муниципаль район Уставын муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт белән яңа редакциядә язу рөхсәт ителми. Бу очракта муниципаль районның яңа Уставы кабул ителә, ә муниципаль районның әлек гамәлдә булган Уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар муниципаль районның яңа Уставы үз көченә кәргән көннән үз көчләрен югалткан дип таныла.

97 статья. Муниципаль район Уставының үз көченә керү тәртібе, әлегә Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар

1. Муниципаль район уставы, әлегә Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Муниципаль район Советы карары кабул ителгәннән соң, муниципаль район башлыгы муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органына жиберелә.

2. Муниципаль район уставы, муниципаль район уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар, дәүләт теркәве узганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкәргәннән) соң үз көченә керә. Муниципаль район башлыгы муниципаль район уставын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органының территориаль органынан муниципаль берәмлекләр уставлары турында белешмәләр кертү хакында хәбәрнамә, муниципаль район уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар, "Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында" 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына үзгәрешләр кертү турында карар кабул итәргә тиеш.

3. Әлегә Уставка кертелгән һәм жирле үзидарә органнарының структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (муниципаль район уставын федераль законнарда туры китерү очрактарыннан, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларын сайлау вәкаләтләре, вәкаләтләре, вәкаләтләре чоры, вәкаләтләре үзгәрү, сайланулы вазыйфай затларын сайлау тәртібе үзгәрү очрактарыннан тыш) күрсәтелгән

үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны кабул иткән муниципаль район Советының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә, ә муниципаль район Советы «Жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 22 статьясындагы 3 өлешенәң 3 яисә 1 пункты нигезендә төзелгәндә - муниципаль район Советының әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль хокукый актка кул куйган вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң, үз көченә керә.